

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Markéta Benková

Promlčení trestní odpovědnosti a důsledky s ním spojené

Diplomová práce

Olomouc 2021

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Promlčení trestní odpovědnosti a důsledky s ním spojené* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 13. května 2021

.....

(podpis)

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní JUDr. Ivaně Rabinské, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za trpělivost, cenné rady a připomínky, které mi poskytla při tvorbě této diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Zánik trestní odpovědnosti	10
2 Vymezení pojmů a zařazení institutu promlčení trestní odpovědnosti v českém trestním právu	12
3 Ústavněprávní aspekty promlčení v trestním právu	14
3.1 Princip právní jistoty	14
3.2 Zákaz zpětné působnosti zákona v neprospěch pachatele	15
4 Promlčení trestní odpovědnosti dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a aktuální výkladové problémy	20
4.1 Délky promlčecích dob u jednotlivých trestných činů	20
4.2 Počátek běhu promlčecí doby	23
4.3 Stavení běhu promlčecí doby	25
4.4 Přerušení běhu promlčecí doby	29
4.5 Trestné činy vyloučené z promlčení	33
5 Promlčení trestní odpovědnosti dle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů	37
6 Promlčení trestní odpovědnosti dle zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim	39
7 Důsledky spojené s promlčením odpovědnosti v trestním právu	42
7.1 Procesní důsledky	42
7.1.1 Prohlášení obviněného o trvání na projednání věci	43
7.1.2 Vyloučení nároku na náhradu škody z promlčeného trestního stíhání	44
7.1.3 Přerušení promlčecí doby v návaznosti na změnu právní úpravy v důsledku nabytí účinnosti TZ	45
7.1.4 Důsledky vadného procesního úkonu ve vztahu k přerušení promlčecí doby	47
7.2 Společenské důsledky	49
8 Úvahy <i>de lege ferenda</i>	52
Závěr	55

Anotace (česky)	57
Klíčová slova (česky)	57
Abstract (english).....	58
Key words (english)	58
Seznam použitých zdrojů.....	59
Monografie.....	59
Komentáře.....	59
Odborné články	60
Právní předpisy	60
Judikatura.....	62
Internetové zdroje	64

Seznam použitých zkratek

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Listina/LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
OČTŘ	orgán činný v trestním řízení
TO	trestní odpovědnost
trestní zákoník/TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
trestní řád/TRŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Ústava ČR/Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Ústavní soud	Ústavní soud České republiky
Zákon o soudnictví věcech mládeže/ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob/TOPO	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
ZMJS	Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Tato diplomová práce s názvem „*Promlčení trestní odpovědnosti a důsledky s ním spojené*“ je věnována institutu, jenž je dle mého názoru dosti kontroverzním tématem vyvolávajícím velkou vlnu pochybností ze strany laické veřejnosti i na odborné půdě. Tuto volbu jsem učinila zejména díky mému pozitivnímu vztahu k trestnímu právu a zájmu o jeho problematiku. Ke konkrétnímu výběru tématu promlčení trestní odpovědnosti (dále také „TO“) mě vedlo zamýšlení nad tím, jaký význam tento institut v trestním právu má, a zda je jeho nynější právní úprava natolik dostatečná, aby nemohla být zneužívána.

Podstatou promlčení odpovědnosti v trestním právu je zánik TO pachatele trestného činu uplynutím doby, která je stanovena zákonem a diferencována v závislosti na závažnosti spáchaného činu.

Základní podmínky pro promlčení TO lze nalézt v § 34 a § 35 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“), procesněprávní aspekty jsou pak upraveny v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“ nebo „TŘ“). Částečná specifická úprava se ovšem nachází i v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“ nebo „ZSVM“), a dále v zákoně č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „zákon o trestní odpovědnosti právnických osob“ nebo „TOPO“).

Nutno však také vyzdvihnout další zákony obsahující specifickou právní úpravu promlčení trestní odpovědnosti. Po zkušenostech z druhé světové války byl v roce 1964, v souvislosti s přístupem Československa k některým mezinárodním smlouvám upravujících stíhání válečných zločinců, přijat zákon č. 184/1964 Sb., vylučující promlčení nejzávažnějších trestných činů proti míru, válečných trestných činů proti lidskosti a dalších trestných činů spáchaných v době od 21. května 1938 do 31. prosince 1946 ve prospěch nebo ve službách okupantů. V rámci vyrovnávání se s komunistickým režimem, byl následně přijat zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci a zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu. Účelem prvního z nich bylo jakési navrácení občanské cti těm občanům, kteří byli v období komunistického režimu v Československu nespravedlivě postiženi ve vykonstruovaných politických procesech. Tímto zákonem byla *ex lege* zrušena všechna odsuzující rozhodnutí za určité trestné činy z období let 1948 – 1990, a to *ex tunc* (od počátku), a u vybraných trestných činů prodloužena promlčecí doba (§ 29 zákona č. 119/1990 Sb.). Druhý jmenovaný zákon *de facto* odsoudil komunistický režim v Československu, rovněž prodloužil

některé promlčecí doby, stanovil, že se do promlčecí doby některých trestných činů nezapočítává období komunistického režimu (§ 5 zákona č. 198/1993 Sb.), a také soudu uložil zrušit či zmírnit tresty nepodléhající rehabilitacím podle zákona č. 119/1990 Sb.¹

Jak uvádí valná většina odborných publikací, důvody pro zakotvení tohoto institutu do českého právního řádu jsou především hmotněprávního charakteru. Plynutím času postupně slábne potřeba trestněprávní reakce na určitý trestný čin, a to jak z hlediska společenského (trestný čin je postupně zapomenut a škodlivost činu se snižuje), tak i individuálního (u pachatele daného trestného činu se za stanovenou dobu předpokládá pozitivní změna jeho osoby). Za procesní důvod promlčení TO je považována obtížnost dokazování, jež je způsobena tím, že plynutím času slábne důkazní síla jednotlivých důkazních prostředků. Většina důkazů tak pozbývá věrohodnosti, spolehlivosti nebo je již nelze vůbec získat.²

Hlavním procesním důsledkem promlčení TO je nemožnost zahájit trestní stíhání pachatele, jehož TO za určitý trestný čin byla promlčena, a pokud již trestní stíhání zahájeno bylo, nelze v něm pokračovat a je třeba ho zastavit.³

Samotným cílem mé práce je *de facto* přiblížení oblasti promlčení TO jako okolnosti způsobující zánik trestnosti, a to jak obecně, tak konkrétně u jednotlivých trestných činů. Součástí tohoto záměru je samozřejmě vymezení základních pojmů a zařazení institutu promlčení do české trestněprávní úpravy.

Primárně se však diplomová práce zabývá problematickými aspekty promlčení TO a důsledky, které tento institut přináší. V neposlední řadě si tato práce klade za cíl analyzovat některé judikáty, jež jsou pro tuto právní oblast významné, a vyvodit z nich podstatné úvahy a fakta.

Hlavní výzkumné otázky této práce jsou:

„Jaké byly důvody zakotvení promlčení trestní odpovědnosti do českého trestního zákoníku?“

„Jaké jsou odlišnosti mezi promlčením trestní odpovědnosti zakotveném v trestním zákoníku, zákoně o soudnictví ve věcech mládeže a zákoně o odpovědnosti právnických osob?“

„Je možné, aby orgány činné v trestním řízení vyšetřovaly trestný čin, přestože byl promlčen?“

„Jaký vliv má institut promlčení odpovědnosti v trestním právu na potencionální pachatele?“

„Jaké důsledky s sebou přináší promlčení trestní odpovědnosti pro společnost jako takovou?“

¹ Problematické aspekty těchto zákonů jsou rozebrány ve 3. kapitole této diplomové práce.

² ŠÁMAL, Pavel. Promlčení trestní odpovědnosti. In HENDRYCH, Dušan a kol. (ed). *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1481 s.

³ § 11 odst. 1 písm. b), § 172 odst. 1 písm. d), § 188 odst. 1 písm. c), § 223 odst. 1, § 231 odst. 1, § 257 odst. 1 písm. c), odst. 2 a § 314c odst. 1 písm. a) trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

Co se týče členění této diplomové práce, je rozdělena do osmi hlavních kapitol dělících se na další podkapitoly.

První kapitola se věnuje obecně zániku TO, přičemž obsahuje velice stručné vymezení ostatních důvodů způsobujících zánik TO.

Úkolem druhé kapitoly je vymezení základních pojmů, a to zejména pojmů promlčení a trestní odpovědnost, zařazení institutu promlčení TO do českého trestního práva a pouze prvotní uvedení do problematiky.

Ve třetí kapitole je třeba vytyčit ústavněprávní limity promlčení v trestním právu, načež navazuje kapitola čtvrtá, pátá a šestá zabývající se jednotlivými právními úpravami v TZ, TŘ, ZSVM a TOPO. Obsahem těchto kapitol jsou analýzy ustanovení týkajících se délek promlčecích dob, počátku, stavení a přerušování běhu promlčecí doby a dále vymezení trestných činů, které jsou z promlčení vyloučeny. V rámci této části diplomové práce je rovněž poukazováno na aktuální výkladové problémy vztahující se k právní úpravě promlčení TO.

Sedmá kapitola je již kapitolou spíše výzkumnou, v níž se projevuje samotná metodika celé práce, neboť vyhodnocuje samotné důsledky spojené s promlčením TO, a to jak z hlediska procesního, tak i společenského.

Konečně osmá část diplomové práce se věnuje možným návrhům *de lege ferenda* na základě vyhodnocení dané problematiky.

1 Zánik trestní odpovědnosti

Okamžik spáchání trestného činu dává za vznik trestněprávnímu vztahu mezi pachatelem daného trestného činu a orgánem činným v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“) (resp. státem). Obsahem tohoto vztahu je jak oprávnění (a zpravidla i povinnost) státu uložit pachateli sankci za protiprávní jednání, tak i povinnost pachatele podrobit se uloženému trestu.

Zánikem TO pachatele trestného činu (resp. trestnosti)^{4,5} se tedy rozumí zánik oprávnění státu vyslovit vinu a uložit za spáchaný čin adekvátní trest. Zároveň však zaniká i povinnost pachatele snášet důsledky spáchaného činu, tedy vyslovení viny, uložení trestu a podrobení se výkonu trestu.⁶

Důvodem zániku TO mohou být pouze okolnosti, jež nastaly až po spáchání trestného činu, avšak dříve, než je o tomto trestném činu pravomocně rozhodnuto. Jejich existence vede k definitivnímu zániku oprávnění státu zahájit trestní stíhání, a pokud již trestní stíhání zahájeno bylo, nesmí v něm OČTŘ či soud dále pokračovat. Jelikož lze TO pachatele vyvodit pouze v případě, že tyto okolnosti nenastaly, jsou někdy označovány jako tzv. negativní podmínky trestnosti. K těmto důvodům přihlíží OČTŘ z úřední povinnosti.⁷

Důvody zániku TO je třeba odlišovat od důvodů zániku výkonu trestu a od okolností vylučujících protiprávnost. Zatímco důvody zániku TO definitivně vylučují uplatňování TO, vyslovení viny a uložení trestu, v případě zániku výkonu trestu mohou všechny tyto kroky proběhnout, avšak nelze vykonat uložený trest (např. v důsledku promlčení výkonu trestu, smrti odsouzeného nebo na základě agraciačního rozhodnutí prezidenta republiky). V případě okolností vylučujících protiprávnost, je vyloučen jeden z obligatorních znaků trestného činu, a sice protiprávnost. V tomto případě se vůbec nejedná o trestný čin, a proto nevzniká ani TO.⁸

⁴ V textu práce je používán i pojem trestnost, resp. zánik trestnosti. S tímto pojmem pracoval trestní zákon z roku 1950, trestní zákon z roku 1961 a pracuje s ním i trestní zákoník. Ústavní soud k pojmu trestnost uvádí následující: „Trestností činu se podle české trestně-právní nauky rozumí možnost být pro trestný čin stíhán, uznán vinným a potrestán. Základem trestní odpovědnosti je trestný čin, který je definován přesným popisem jeho znaků a též tzv. materiálním znakem, totiž nebezpečností činu pro společnost. Jde o vyjádření principu: "nullum crimen sine lege", resp. "sine culpa".“ (Nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93).

⁵ Prof. Šámal k tomuto uvádí: „Vztah trestnosti činu k trestní odpovědnosti, jako právnímu institutu, je dán jejich přístupem k trestnému činu a jeho pachateli. Zatímco trestní odpovědnost, jako typ právní odpovědnosti, se vždy vztahuje k pachateli trestného činu a jsou s ní pak spojovány trestněprávní důsledky ve smyslu právních následků za spáchání činu (srov. § 12 odst. 2), tedy lze říci, že tyto prvky v sobě integruje, trestnost činu vyjadřuje formálně právní aspekt trestného činu jako takového a ve své abstraktní podobě je důsledkem trestní odpovědnosti.“ [ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 46-47 (§ 2)].

Tento pojem ve vztahu k zániku trestní odpovědnosti používá například i prof. J. Jelínek (JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 348-362).

⁶ SOTOLÁŘ, Alexander. In DRAŠTÍK, Antonín a kol. (ed). *Trestní zákoník – Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, obecný komentář k hlavě IV.

⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 348.

⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 285.

Ačkoliv zánik TO ve své podstatě znamená zánik oprávnění státu adekvátně potrestat pachatele, jeho čin i nadále zůstává protiprávní, a proto může být podkladem například pro uplatnění odpovědnosti za způsobenou škodu.⁹ Spáchá-li pachatel v budoucnu další trestný čin, nelze ho považovat za recidivistu, neboť v důsledku promlčení zanikla jeho TO za trestný čin předchozí.¹⁰

TZ zakotvuje v hlavě čtvrté, obecné části, dva důvody zániku TO označované jako tzv. obecné důvody zániku TO. Těmi jsou účinná lítost (§ 33) a promlčení trestní odpovědnosti (§ 35). Z dalších ustanovení TZ lze dále dovodit:

- zánik trestnosti přípravy (§ 20 odst. 3) a pokusu (§ 21 odst. 3),
- zánik trestnosti účastenství (§ 24 odst. 3),
- zvláštní případy účinné lítosti ve zvláštní části TZ (§ 197, § 242, § 248a, § 362).

Co se týče úpravy pro mladistvé pachatele a právnické osoby, v § 7 ZSVM a § 11 TOPO jsou zakotveny zvláštní případy účinné lítosti.

Mezi důvody zániku TO bývá na základě Ústavy ČR¹¹ řazena i milost prezidenta republiky (individuální či hromadná), a to konkrétně forma abolice (zastavení nebo ne zahájení trestního stíhání). Z povahy věci lze pak označit za důvod zániku TO smrt pachatele (popř. prohlášení osoby za mrtvou), neboť TO fyzické osoby na rozdíl od osoby právnické nemůže přejít na jiný subjekt [§ 11 odst. 1 písm. e) až g) TR].¹²

⁹ Nárok na náhradu škody z promlčeného trestního stíhání je však sporný. K tomu blíže viz. podkapitola 7.1.2 této diplomové práce.

¹⁰ ŠÁMAL: *Trestní právo hmotné...*, s. 285.

¹¹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹² Srov. § 10 TOPO.

2 Vymezení pojmů a zařazení institutu promlčení trestní odpovědnosti v českém trestním právu

Obecně dle výkladu vycházejícího z občanského práva, termín *promlčení* znamená zeslabení nebo zánik možnosti domáhat se výkonu práva, a to po uplynutí zákonem stanovené lhůty (resp. promlčecí doby). Jedná se o institut hmotněprávní, zahrnující dva pojmové znaky, a to existenci práva a uplynutí zákonem stanovené promlčecí lhůty. Z pohledu trestního práva zaniká po uplynutí stanovené lhůty TO pachatele trestného činu, přičemž oním právem se v tomto smyslu rozumí právo státu na potrestání pachatele trestného činu. České trestní právo rozlišuje dvě kategorie promlčení, a sice promlčení TO vztahující se k problematice viny a promlčení výkonu trestu, jenž se týká oblasti sankcionování.

Z hlediska terminologie, promlčení v občanském právu znamená pouze oslabení již existujícího práva, kdežto trestní právo považuje za promlčení absolutní zánik práva státní moci na potrestání pachatele. V tomto směru si je institut promlčení v trestním právu bližší spíše s institutem prekluze tak, jak jej chápe § 654 odst. 1 občanského zákoníku.¹³ Navíc občanské právo dává dlužníku v případě promlčení možnost uplatnění tohoto institutu pomocí tzv. námítky promlčení, která slouží zejména k tomu, aby byla zachována zásada rovnosti zbraní v soudním řízení. Trestní právo však takovou námítku nezná, a přesně tak jak je tomu u prekluze v občanském právu, promlčení zkoumají trestní soudy z vlastní úřední povinnosti.

Právní úprava TO (resp. trestnosti) je v TZ systematicky zařazena v obecné části, hlavně druhé. Trestní odpovědnost, jakožto specifický druh právní odpovědnosti, spočívá v povinnosti strpět zákonem stanovenou sankci za čin, který zákon výslovně označuje za trestný. Základními prvky TO jsou tedy trestný čin a trestněprávní sankce. TO se vyznačuje zejména svým následným charakterem, nastupuje jako reakce na předchozí protiprávní jednání.

Po přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2011 lze rozlišovat dva směry TO, a sice TO fyzických osob a TO právnických osob. Obě větve se vzájemně liší prameny právní úpravy, subjekty trestní odpovědnosti a některými zásadami. Podle subjektů TO lze dále rozlišovat trestní právo mladistvých a trestní právo dospělých.¹⁴

Promlčení TO je jedním z důvodů zániku TO, proto je v TZ zařazeno pod hlavu čtvrtou s názvem „*Zánik trestní odpovědnosti*“.

¹³ § 654 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „*Nebylo-li právo vykonáno ve stanovené lhůtě, zanikne jen v případech stanovených zákonem výslovně. K zániku práva soud přihlédne, i když to dlužník nenamítne.*“.

¹⁴ JELÍNEK. *Trestní právo hmotné...*, s. 20-21.

Důvody promlčení TO jsou, jak již bylo uvedeno výše, hmotněprávní i procesní.¹⁵ Přestože některé zahraniční úpravy považují promlčení v trestním právu za institut procesní¹⁶, dle české právní úpravy jsou procesní důvody spíše podpůrné. Souhlasím se zařazením promlčení mezi instituty hmotněprávní, neboť promlčením zaniká samotná trestnost daného činu, nikoli pouze stíhatelnost. To ostatně vyplývá jednak z jeho smyslu, jednak ze systematického zařazení do obecné části českého trestního zákoníku. JUDr. Pelc nadto zajímavým způsobem posuzuje hmotněprávní povahu promlčení TO pomocí vyhodnocení hmotněprávní povahy u promlčení výkonu trestu. Autor ve svém článku konstatuje, že jde ve své podstatě o zánik trestu, nikoli o zánik výkonu trestu, neboť není možné, aby existoval trest a nebyl možný jeho výkon, tak jak je to upraveno v § 94 TZ. Hmotněprávní povahu promlčení tedy dovozuje *per argumentum a simili* i u zániku TO: „*Vzhledem k tomu, že předpokladem trestu (potrestání) je existence viny, musí tedy platit, že když zánik trestu má hmotněprávní povahu, tím spíše (per argumentum a fortiori) musí mít tuto povahu zánik trestní odpovědnosti.*“¹⁷

Z materiální (tedy hmotněprávní) povahy vyplývá, že pro promlčení platí obecné zásady trestního práva, konkrétně například zákaz zpětné působnosti přísnějšího zákona.¹⁸ Spornými otázkami však jsou v tomto směru případy, kdy stíhání trestných činů bránily v minulosti faktické okolnosti a později po změně poměrů, kdy mohou být tyto trestné činy spravedlivě stíhány, jsou již na základě staré právní úpravy promlčeny. Problematickou otázkou představuje ve vztahu k zákazu retroaktivity v neprospěch pachatele také prodlužování promlčecích dob novelizacemi zákona či dodatečné zakotvení nepromlčitelnosti určitých trestných činů.¹⁹

¹⁵ K tomu blíže viz. úvod této diplomové práce.

¹⁶ Např. francouzský trestní řád, německá nauka (Reinhart Maurach).

¹⁷ PELC, Vladimír. Aktuální otázky promlčení trestní odpovědnosti. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 1, s. 1.

¹⁸ SOLNAR, Vladimír, FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Základy trestní odpovědnosti. In SOLNAR, Vladimír a kol. (ed). *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009, s. 451-452.

¹⁹ K tomu podrobněji viz. následující kapitoly této diplomové práce.

3 Ústavněprávní aspekty promlčení v trestním právu

3.1 Princip právní jistoty

Ústavní soud ČR v jednom ze svých nálezů uvedl: „*podle čl. 1 Ústavy je Česká republika svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Jedním ze základních pilířů právního státu je právní jistota.*“²⁰. Obdobně lze vyložit i čl. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“ nebo „LZPS“)²¹, který v odstavci prvním stanoví, že stát je založen na demokratických hodnotách, nesmí se vázat na výlučnou ideologii ani na žádné náboženské vyznání. Ony demokratické hodnoty zahrnují tedy dle judikatury Ústavního soudu i právní jistotu.

Právní jistotu však svým způsobem prolamuje právě institut promlčení. Společnosti zastupované veřejnou mocí, která má zájem na potrestání pachatele trestného činu, je odebrána možnost po určité době takového pachatele potrestat. Není-li totiž v zákonem stanovené lhůtě zahájeno trestní stíhání či vykonán trest, nemůže být již pachatel potrestán (TO zanikne) či nemůže být odsouzený donucen k výkonu trestu.

Toto narušení právní jistoty je vyvažováno přinejmenším čl. 2 odst. 2 Listiny: „*Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.*“. TZ spolu s TR, ZSVM a TOPO stanoví jednoznačné podmínky vzniku a zániku TO, včetně stanovení podmínek a promlčecích dob pro promlčení. Toto zakotvení je tedy v souladu s ústavně zaručenými právy.

Další kompenzaci prolomení právní jistoty v případě promlčení, lze spatřovat v poměrně dlouhých promlčecích dobách, jejichž délka je diferencována dle závažnosti trestných činů. Vyloučení některých trestných činů z promlčení může být rovněž pokládáno za jakési vyrovnání prolomení právní jistoty.²² Lze usuzovat, že se jedná především o trestné činy, u kterých dochází k takovému ohrožení demokratického zřízení státu²³ či k neplnění závazků plynoucích pro stát z mezinárodního práva²⁴, že by jejich promlčení mohlo vést k ohrožení legitimní svrchované moci státu na svém území. U takových trestných činů navíc nepochybně nabírá na intenzitě zájem společnosti na potrestání jejich pachatelů.

²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 6. 2005, sp. zn. II. ÚS 504/04.

²¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

²² § 35 trestního zákoníku, § 13 TOPO a zákon č. 184/1964 Sb., kterým se vylučuje promlčení trestního stíhání nejzávažnějších trestných činů proti míru, válečných trestných činů a trestných činů proti lidskosti, spáchaných ve prospěch nebo ve službách okupantů, ve znění pozdějších předpisů.

²³ Čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR, čl. 2 odst. 1 Listiny.

²⁴ Čl. 1 odst. 2 Ústavy ČR.

3.2 Zákaz zpětné působnosti zákona v neprospěch pachatele

Jelikož právní úprava promlčení TO patří do oblasti týkající se TO, je třeba řešit i hledisko časové působnosti trestního zákona²⁵. Za spornou ústavněprávní otázku může být v tomto smyslu považován výklad čl. 40 odst. 6 Listiny²⁶. Ten sice stanoví pravidlo, že se trestnost činu posuzuje a trest ukládá podle zákona účinného v době spáchání trestného činu, nicméně dále uvádí, že pokud pozdější zákon stanoví pro pachatele výhodnější podmínky (mj. kratší promlčecí doby), použije se pozdějšího zákona. Jestliže tedy obsahovala předcházející právní úprava delší promlčecí lhůty, avšak nová úprava je pro pachatele příznivější (stanoví kratší promlčecí lhůtu) a na jejím základě již zanikla TO, není možné potrestat pachatele trestného činu dle právní úpravy platné v době spáchání činu. Je však možné zakotvit zpětnou nepromlčitelnost určitých trestných činů, které by mělo být aplikováno jako pro pachatele méně příznivé, *nota bene*, pokud již k promlčení TO za tyto trestné činy došlo?

Touto otázkou se zabýval Ústavní soud roku 1993 prostřednictvím nálezu, jenž se týkal zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu. Navrhovatelé, tedy skupina poslanců, poukazovali ve vztahu k § 5 tohoto zákona na to, že trestné činy upravené tímto zákonem byly valnou měrou promlčeny, přesto se měly se zpětnou účinností stát znovu předmětem potenciálního trestního stíhání. Podle jejich názoru došlo k porušení zákazu retroaktivity trestního práva upraveného v čl. 40 odst. 6 Listiny. Navrhovatelé rovněž tvrdili, že zavedení nepromlčitelnosti některých trestných činů a nových zákonných překážek běhu promlčecí doby může být přípustné jen směrem do budoucna.

Ústavní soud jazykovým výkladem dovodil, že čl. 40 odst. 6 Listiny se nezabývá ničím jiným než zákazem retroaktivity zákona, pokud jde o vymezení trestnosti a výše trestu. K otázce promlčení konstatuje: „*Otázka procesních předpokladů trestní stíhatelnosti vůbec a tím spíše otázka promlčení nepatří v České republice ani v jiných demokratických státech do oblasti těch základních práv a svobod principiální povahy, jež jsou podle článku 3 Ústavy součástí ústavního řádu (...) Listina základních práv a svobod v čl. 40 odst. 6 se zabývá tím, které trestné činy lze principiálně stíhat (totiž ty, jež byly vymezeny zákonem v době, kdy byl čin spáchán) a neupravuje otázku, jak dlouho lze tyto činy stíhat.*“. Na základě citovaného nálezu nelze považovat předpisy o promlčení a promlčecích dobách za předmět úpravy čl. 40 odst. 6 Listiny. Z toho vyplývá, že pokud je upravena v pozdějším zákoně dodatečná nepromlčitelnost některých trestných činů spáchaných v minulosti (některých dokonce již promlčených), může

²⁵ § 2 trestního zákoníku a rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 11. 1997, sp. zn. 2 Tzn 61/97.

²⁶ Obdobně čl. 7 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod či čl. 15 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

být tato pozdější úprava plně aplikována, aniž by došlo ke střetu se základním znakem demokratického státu – právní jistotou.²⁷

Ústavní soud rovněž odmítl názor navrhovatelů, že jsou v § 5 upraveny sazby promlčecích dob a je vytvořena nová zákonná překážka promlčení (vedle tehdejšího § 67 odst. 2 trestního zákona, nyní tedy § 34 odst. 3 trestního zákoníku). Ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb. vyhodnotil jako deklaratorní, které nezřizuje novou překážku běhu promlčecí doby, ale prohlašuje, že v určitém časovém úseku v období totality, promlčecí doby nestíhaných trestných činů nemohly běžet, ačkoliv běžet měly. V tomto směru upozorňuje i na to, že nezbytnou součástí institutu promlčení TO²⁸ je „*vůle, snaha a ochota státu trestný čin stíhat*“. Není-li však tohoto prvku společně s trvalým rizikem pachatele, že může být potrestán, běh promlčecí doby v podstatě neexistuje a promlčení je fiktivní. K tomuto v letech 1948 až 1989 nepochybně došlo.

JUDr. Půry a prof. Šámal se však s tímto problémem ve svém komentáři k trestnímu zákonu²⁹ (zákon č. 140/1961 Sb.) a později shodně i v komentáři k trestnímu zákoníku³⁰, vypořádali zcela jiným způsobem. Tato svá stanoviska rozebírají i v článku uveřejněném v Právních rozhledech v roce 1996, ve kterém reagují na protichůdné názory JUDr. Procházky³¹. Zastávají názor, že je-li podle zákona jednou trestný čin promlčen, jeho dodatečné prohlášení za čin nepromlčitelný nemůže znamenat opětovný vznik TO, a to ani tehdy, pokud se tak stane zákonem (zde mají autoři na mysli § 5 zákona č. 198/1993 Sb.). Jestliže již byl trestný čin podle dřívější právní úpravy promlčen a podle pozdějších právních norem by promlčen nebyl, nelze aplikovat pozdější právní úpravu, neboť je pro pachatele méně příznivá.³² Autoři rovněž upozorňují na fakt, že konkrétně ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb. výslovně neřeší otázku, zda se nezapočítání uplynulé doby do promlčecí doby týká jen trestných činů do účinnosti citovaného zákona (tj. do 1. 8. 1993) nepromlčených, nebo se vztahuje i na trestné činy do té doby již promlčené a obnovuje tím jejich trestnost.^{33,34} Přesto je však nepochybné, že se v obou případech jedná o retroaktivitu zákona v neprospěch pachatele.

²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93.

²⁸ Ústavní soud užívá tehdejší pojmy jako „*promlčení trestního stíhání*“ nebo „*zánik trestnosti*“.

²⁹ PŮRY, František. In ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Trestní zákon*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. s. 587 – 593 (§ 67).

³⁰ PŮRY, František. In ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 453 – 463 (§ 34).

³¹ PROCHÁZKA, Antonín. Quo vadis...? *Právní rozhledy*, 1996, č. 5, s. 212.

³² Srov. čl. 40 odst. 6 Listiny.

³³ Srov. díkce § 29 zákona č. 119/1990 Sb. a § 1 zákona č. 184/1964 Sb.

³⁴ PŮRY, František, ŠÁMAL, Pavel. Ještě k problematice promlčení trestnosti činů ve vztahu k zákazu retroaktivity nepříznivějšího zákona v neprospěch pachatele. *Právní rozhledy*, 1996, č. 11, s. 504.

V uvedeném komentáři k TZ i v citovaném článku, se stejně jako Ústavní soud, autoři zabývají čl. 40 odst. 6 Listiny, který bezvýjimečně zakotvuje zákaz retroaktivity v neprospěch pachatele. Obdobné ustanovení obsahuje v čl. 7 odst. 2 i Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“)³⁵, avšak s tím rozdílem, že připouští výjimku znějící: „*Tento článek nebrání souzení a potrestání osoby za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, bylo trestné podle obecných právních zásad uznávaných civilizovanými národy*“.³⁶ Je však třeba brát v potaz čl. 53 Úmluvy, podle něhož nemůže být omezen Úmluvou rozsah lidských práv a svobod, který je ve vnitrostátní úpravě širší. Listina garantuje zákaz retroaktivity nepřiznivějšího zákona bez jakékoliv výjimky, tudíž jde nad rámec práv a svobod zaručených Úmluvou a jinými mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách.

V návaznosti na článek JUDr. Procházky autoři zdůrazňují, že se v případě ustanovení čl. 7 odst. 2 Úmluvy nejedná o zakotvení lidského práva nebo základní svobody, jehož by se občan ČR mohl dovolávat s odkazem na čl. 10 Ústavy³⁷. Představuje pouze možnost, nikoliv povinnost, států postupovat uvedeným způsobem, tedy vytváří prostor pro takový postup. Proti argumentaci pomocí čl. 10 Ústavy hovoří i to, že sice ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, mají přednost před zákonem, nikoli však před ústavním zákonem, kterým je i LZPS.

Konečně se autoři ve svém článku vyjadřují k nálezu Ústavního soudu ze dne 21. prosince 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93 (výše citován). Ohledně charakteru § 5 citovaného zákona se vymezují vůči označení tohoto ustanovení za deklaratorní. Česká odborná literatura zásadně nerozlišuje právní normy na deklaratorní a konstitutivní, a pokud by o deklaratorní normu skutečně šlo, měla by deklarovat pouze obecné zásady a principy. Taková norma však nemůže prohlašovat existenci skutečností zjišťovaných v soudním či jiném řízení, neboť by tak zákonodárce zasahoval nepřipustným způsobem do nezávislosti soudní moci, když takové skutečnosti mají být zjišťovány teprve činností OČTŘ v rámci individuálního posuzování trestného činu v každém konkrétním případě. Nadto JUDr. Púry a prof. Šámal konstatují, že odmítneme-li konstitutivní charakter § 5 citovaného zákona, jako ustanovení deklaratorní by muselo prohlásit existenci skutečnosti, jež v rozhodném časovém úseku způsobila, že

³⁵ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

³⁶ Čl. 7 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

³⁷ Čl. 10 Ústavy ČR: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“.

k promlčení daných trestných činů nedošlo. V úvahu přichází překážka spočívající v nedostatku vůle, snahy a ochoty totalitního státu stíhat některé trestné činy, tu však nelze z § 5 žádným způsobem dovodit.

Sporným bodem nálezu Ústavního soudu je také posouzení otázky promlčení jako jedné z otázek procesních předpokladů trestní stíhatelnosti, jež nelze považovat za předmět úpravy čl. 40 odst. 6 LZPS. Tento názor autoři komentáře rozporují a vyzdvihují fakt, že promlčení TO je trestněprávní naukou i praxí tradičně považováno za součást hmotněprávních podmínek trestnosti. Argumentují zejména systematickým zařazením tohoto institutu do hmotněprávní úpravy, přičemž procesní předpis upravuje pouze procesní postup pro promlčení TO. Přesvědčení o hmotněprávní povaze promlčení opírají i o tvrzení, že trestnost činu je nutno v souladu s dosavadní teorií i praxí vymezit jako souhrn všech podmínek, na nichž závisí výrok o vině a trestu, včetně podmínek promlčení.

Jednoznačně se ztotožňují s posuzováním promlčení TO jakožto hmotněprávní podmínky trestnosti, neboť jak již bylo několikrát řečeno, smyslem zavedení tohoto institutu do českého trestního práva byly převážně hmotněprávní důvody, přičemž se jedná o absolutní zánik trestní odpovědnosti, nikoliv pouze o procesní překážku stíhatelnosti. Promlčení má tedy jako negativní podmínka trestnosti bezprostřední vliv na posuzování trestnosti činu, neboť způsobuje její zánik. Dle mého názoru, opřeného o pojetí předestřené JUDr. Púrym a prof. Šámalem, proto nemůže být pochyb o tom, že institut promlčení je třeba posuzovat vzhledem k čl. 40 odst. 6 LZPS a případné obnovení promlčené TO je naprosto nepřípustné. Takový výklad je totiž zcela v souladu s respektováním zásady zákazu retroaktivity přísnější právní úpravy.

Odhlédneme-li od všech výkladů a pojetí, je nutno vycházet ze skutečnosti, že zmíněným nálezem Ústavního soudu bylo rozhodnuto o ponechání ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb. v platnosti. Spornou otázkou samozřejmě může v tomto směru být, v jakém rozsahu mají nálezy Ústavního soudu obecnou závaznost (ve smyslu čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR). V současnosti není v České republice zmocněn žádný orgán k podávání všeobecně závazných výkladů právních norem. Ústavní soud je ustaven především k výkladům ústavních předpisů, nikoliv však k interpretaci zákonných norem. Navíc nebylo v citovaném nálezu řešeno promlčení TO za konkrétní čin u konkrétního pachatele, ani výslovně neuvádí (stejně jako samotný § 5 citovaného zákona), zda se obnovuje trestnost činů do nabytí účinnosti citovaného zákona (tj. do 1. 8. 1993) již promlčených.

Pokud bychom měli všechny úvahy shrnout, pro obecný soud z nálezu Ústavního soudu vyplývá zejména to, že již není oprávněn namítat rozpor ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb.

s ústavním pořádkem ve smyslu § 224 odst. 5, resp. § 255 odst. 2 TŘ ani s mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy. Při svém rozhodování o vině a trestu musí respektovat existenci citovaného zákonného ustanovení a zároveň ho nezávisle a nestranně interpretovat. Při posuzování trestnosti činu může obecný soud nepochybně dospět k závěru, že se citované ustanovení nevztahuje na trestné činy, jež byly ke dni účinnosti citovaného zákona již promlčeny. Pokud v takovém případě dodrží všechna pravidla spravedlivého procesu, neměl by takový závěr kolidovat se žádným ústavně zaručeným lidským právem a svobodou, naopak by v takové situaci důsledně respektoval zásadu zákazu retroaktivity zákona v neprospěch pachatele (ve smyslu čl. 40 odst. 6 Ústavy).

4 Promlčení trestní odpovědnosti dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a aktuální výkladové problémy

V roce 2009 byl přijat zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který nahradil zastaralý zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, jenž byl poznamenaný politickopravní doktrínou totalitního státu ovládaného komunistickou ideologií. Trestní zákon z roku 1961 prošel řadami novel, ty však byly natolik četné, že bylo nevyhnutelné vytvořit kodex nový.

Co se však týče základního procesního předpisu, i přes nespočet snah, žádný z věcných záměrů nového zákona o trestním řízení soudním nedosáhl své realizace. Došlo tedy k řadě velice rozsáhlých a zásadních novel.

Tak jako v trestním zákoně z roku 1961, i v TZ našel institut promlčení své místo. Došlo však ke změně terminologie z „*Promlčení trestního stíhání*“ na příhodnější „*Promlčení trestní odpovědnosti*“, promlčení výkonu trestu bylo z předešlé právní úpravy převzato. Nově byly prodlouženy promlčecí doby a jasně stanoven jejich počátek (§ 34 odst. 1 a 2 TZ). Do ustanovení upravujícího tzv. stavení promlčecí lhůty (§ 34 odst. 3 TZ) byla doplněna další doba, která se do promlčecí doby nezapočítává, a sice doba, po níž byla oběť některého trestného činu uvedeného v hlavě druhé zvláštní části TZ mladší osmnácti let. Naopak byla vypuštěna doba pobytu pachatele v cizině. Mimoto byl u tzv. přerušení promlčecí doby (§ 34 odst. 4 TZ) vhodněji a konkrétněji nahrazen pojem „*úkony policejního orgánu, státního zástupce nebo soudu směřující k trestnímu stíhání pachatele*“. Dle nové úpravy se tak promlčecí doba přerušuje mimo zahájení trestního stíhání i po něm následujícím podáním obžaloby, podáním návrhu na potrestání, vyhlášením odsuzujícího rozsudku pro tento trestný čin nebo doručením trestního příkazu obviněnému.

Ustanovení o vyloučení z promlčení (§ 35 TZ) bylo beze změny převzato z předchozího trestního zákona.³⁸

4.1 Délky promlčecích dob u jednotlivých trestných činů

Podmínkou pro zánik TO v důsledku promlčení je uplynutí zákonem stanovené promlčecí doby. TZ stanoví promlčecí doby diferencovaně podle závažnosti spáchaného činu. Závažnost jednotlivých trestných činů je vyjádřena druhem a výší trestu v zákonné trestní sazbě podle zvláštní části TZ. Pro určení promlčecí doby není rozhodné, v jaké konkrétní výši by pachateli byl uložen trest vzhledem ke konkrétním okolnostem případu (není podstatné, zda by se např.

³⁸ Důvodová zpráva k § 35 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

uplatnilo mimořádné zvýšení či mimořádné snížení trestu odnětí svobody). Co se však týče trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny ve smyslu § 107 TZ, u něhož přichází v úvahu zvýšení trestu odnětí svobody podle § 108 TZ, jde o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, a proto je třeba při posuzování promlčecí doby vycházet ze zvýšené horní hranice trestu odnětí svobody.³⁹

Nutno dodat, že pro určení délky promlčecí doby je rozhodná trestní sazba trestu odnětí svobody stanovená zákonem účinným v době, kdy došlo ke spáchání činu. V případě, že dojde k souběhu trestných činů, a to jak k jednočinnému, tak i k vícečinnému, plynou promlčecí doby pro každý trestný čin samostatně.⁴⁰ Jak uvádí JUDr. Coufalová v nejnovějším komentáři k TZ: „*Délku promlčecí doby nelze zkrátit. Její prodloužení je fakticky možné v případech, kdy dochází ze zákonem stanovených důvodů k jejímu stavení nebo přerušení.*“⁴¹ Za specifické případy zákonného prodloužení promlčecí doby lze pokládat § 29 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, a § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu.⁴²

Zákonem č. 333/2020 Sb., s účinností ke dni 1. 10. 2020, došlo ke zvýšení dvacetileté lhůty na třicetiletou. S třicetiletou promlčecí dobou TZ pracuje u trestných činů, za které je podle TZ možné uložit výjimečný trest, a u trestných činů spáchaných při vypracování nebo při schvalování privatizačního projektu podle jiného právního předpisu. Výjimečným trestem se dle § 54 TZ rozumí trest odnětí svobody ve výměře nad dvacet až do třiceti let a trest odnětí svobody na doživotí. V případě trestu odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let jde pouze o zvlášť závažné zločiny (srov. § 14 odst. 3 TZ), a to za situace, že závažnost takových činů je velmi vysoká nebo možnost nápravy pachatele je obzvláště ztížena. Trest odnětí svobody na doživotí může být rovněž uložen pouze u zvlášť závažných zločinů, a to u vraždy dle § 140 odst. 3 TZ nebo pokud pachatel u zvlášť závažných zločinů obecného ohrožení (§ 272 odst. 3 TZ), vlastizrady (§ 309 TZ), teroristického útoku (§ 311 odst. 3 TZ), teroru (§ 312 TZ), genocidia (§ 400 TZ), útoku proti lidskosti (§ 401 TZ), použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje podle (§ 411 odst. 3 TZ), válečné krutosti (§ 412 odst. 3 TZ) perzekuce obyvatelstva (§ 413 odst. 3 TZ) nebo zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků (§ 415 odst. 3 TZ) zavinil úmyslně smrt jiného člověka za podmínek stanovených v § 54 odst. 3 písm. a) a b) TZ.

³⁹ PÚRY: *Trestní zákoník...*, s. 456 (§ 34).

⁴⁰ Tamtéž, s. 457 (§ 34).

⁴¹ COUFALOVÁ, Bronislava. In ŠČERBA, Filip a kol. (ed). *Trestní zákoník: komentář*. Svazek I, § 1 až 204. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 553 (§ 34).

⁴² K této problematice viz. 3. kapitola této diplomové práce.

U trestných činů spáchaných při vypracování nebo při schvalování privatizačního projektu se jiným právním předpisem rozumí zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, též označovaný jako tzv. zákon o velké privatizaci. Za trestný čin spáchaný při vypracování nebo při schvalování privatizačního projektu podle § 6 tohoto zákona je třeba pokládat jakýkoliv trestný čin proti řádnému průběhu tzv. velké privatizace, a to bez ohledu na to, zda byl spáchán úmyslně nebo z nedbalosti, a dokonce i bez ohledu na trestní sazbu stanovenou za jeho spáchání. Nabízí se otázka, proč zákonodárce zvolil pro tyto trestné činy tak dlouhou promlčecí dobu. JUDr. Púry k tomuto uvádí: „*Důvodem pro stanovení nejdelší promlčecí doby u trestných činů spáchaných při vypracování nebo při schvalování privatizačního projektu je především souvislost se značnými majetkovými hodnotami, které byly ve velkém rozsahu a v poměrně krátkém časovém období převáděny z vlastnictví státu do vlastnictví jiných osob. Povaha, rychlost a rozsah tohoto privatizačního procesu neumožňovaly takovou kontrolu, aby případná trestná činnost s tím související mohla být vždy včas odhalena a postižena.*“⁴³ Důležité je zdůraznit, že trestně odpovědná za tyto trestné činy může být fyzická osoba. Právnická osoba pak nemůže nést TO za činy spáchané před účinností TOPO.

Patnáctiletá promlčecí doba je v TZ stanovena pro trestné činy, u kterých činí horní hranice trestní sazby odnětí svobody minimálně deset let. V tomto případě se jedná zejména o zvlášť závažné zločiny, avšak může jít i o některé nedbalostní přečiny. Nejde-li o ukládání úhrnného či souhrnného trestu dle § 43 TZ, přichází v úvahu například trestný čin vraždy (pokud nenaplnuje kvalifikovanou podstatu § 140 odst. 3), zabití dle § 141 TZ, trestný čin těžkého ublížení na zdraví dle § 145 TZ, trestný čin ublížení na zdraví dle § 146 odst. 4 TZ či třeba trestný čin obchodování s lidmi dle § 168 TZ nebo znásilnění dle § 185 odst. 2, 3, 4 TZ. Do této kategorie spadá rovněž trestný čin usmrcení z nedbalosti dle § 143 odst. 3 TZ nebo obecné ohrožení z nedbalosti dle § 273 odst. 4 TZ.

Promlčecí doba činící deset let se uplatní u trestných činů, u kterých TZ stanoví horní hranici trestní sazby odnětí svobody nejméně na pět let. Takových trestných činů je již větší množství, pro představu lze uvést například trestný čin mučení a jiné nelidské a kruté zacházení dle § 149 odst. 1, 2 TZ, pohlavní zneužití dle § 187 odst. 1 TZ, padělání a pozměnění peněz dle § 233 odst. 2 TZ nebo třeba trestný čin neoprávněného podnikání dle § 251 odst. 2 a 3 TZ.

S pětiletou promlčecí dobou TZ pracuje u trestných činů, za které lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně tři léta. Mezi takové trestné činy patří kupříkladu neoprávněné nakládání s osobními údaji (§ 180 odst. 1, 2 TZ), soulož mezi příbuznými (§ 188 TZ), šíření

⁴³ PÚRY: *Trestní zákoník...*, s. 459 (§ 34).

toxikomanie (§ 287 odst. 1 TZ) či trestný čin neoprávněného vypouštění znečišťujících látek (§ 297 odst. 1 TZ).

Konečně poslední promlčecí dobou je doba tříletá, uplatňující se u všech ostatních trestných činů, tedy takových, u kterých horní hranice trestu odnětí svobody činí méně než tři léta. Lze konstatovat, že se jedná v podstatě o trestné činy, jež závažně neohrožují život lidí či ve větší míře majetek, státní zřízení ani demokratické principy státu. Z tohoto důvodu pro ně zákonodárce stanovil poměrně krátkou promlčecí dobu.

4.2 Počátek běhu promlčecí doby

Důvodová zpráva k TZ uvádí, že: „s ohledem na rozdílné stanovení okamžiku spáchání trestného činu u časové působnosti bylo třeba jednoznačně vymezit okamžik, od kterého počíná běžet promlčecí doba.“⁴⁴. Zákonodárce tak do TZ zakotvil ustanovení upřesňující počátek běhu promlčecí doby pro promlčení TO, který byl až do této doby určován výhradně trestněprávní teorií a judikaturou.⁴⁵

Počátkem běhu promlčecí doby je dle § 34 odst. 2 TZ okamžik ukončení jednání, které je znakem objektivní stránky příslušné skutkové podstaty trestného činu, o jehož promlčení se jedná. V tomto případě nerozhoduje, kdy nastal nebo měl nastat následek. Je-li však znakem skutkové podstaty trestného činu účinek nebo těžší účinek charakterizuje kvalifikovanou skutkovou podstatu, promlčecí doba začíná běžet od okamžiku, kdy tento účinek nastal. Typickým příkladem je trestný čin vraždy (§ 140 TZ), u něhož promlčecí doba počíná běžet od okamžiku smrti oběti (pokud nastane), a nikoli od okamžiku spáchání činu vedoucího ke smrti oběti.

V případě přípravy k trestnému činu, popř. jeho pokusu, je pro počátek běhu promlčecí doby rozhodný okamžik, kdy pachatel ukončil jednání bezprostředně směřující k dokonání trestného činu (ve smyslu § 21 odst. 1 TZ) či ukončil jednání spočívající v úmyslném vytváření podmínek směřujících ke spáchání zvlášť závažného zločinu (ve smyslu § 20 odst. 1 TZ).⁴⁶

Při pokračování v trestném činu se promlčecí doba odvíjí od okamžiku, kdy bylo ukončeno jednání u posledního dílčího útoku, anebo od okamžiku, kdy nejpozději nastal účinek vyvolaný některým z dílčích útoků, jde-li o trestný čin, u něhož je účinek znakem základní nebo kvalifikované skutkové podstaty.⁴⁷ U hromadných trestných činů je tomu obdobně jako u pokračování v trestném činu, tedy rozhodným je okamžik ukončení trestné činnosti, tj.

⁴⁴ Důvodová zpráva k § 34 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁴⁵ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 6 Tdo 1109/2010.

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. 8 Tdo 797/2010.

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 8 Tdo 245/2011.

dokonání posledního dílčího útoku. Pro trvající trestný čin je to okamžik, kdy pachatel ukončil protiprávní stav, jehož udržování je znakem trestného činu.

Pokud jde o nepřímé pachatelství (§ 22 odst. 2 TZ), to znamená pokud tzv. nepřímý pachatel k provedení činu užil jiné osoby (tzv. živý nástroj), rozhoduje z hlediska počátku běhu promlčecí doby okamžik ukončení jednání ze strany této jiné osoby, tj. živého nástroje.⁴⁸ Výjimkou jsou zajisté případy, kdy znakem trestného činu spáchaného ve formě nepřímého pachatelství je účinek, v takovém případě je rozhodující okamžik, kdy nastal daný účinek.⁴⁹

Konečně stanovení počátku běhu promlčecí doby může činit problémy u účastenství. Dle zásady akcesority účastenství (§ 24 TZ)⁵⁰ se za počátek běhu promlčecí doby u účastníka považuje okamžik ukončení činu hlavního pachatele, spočívající buď ve vzniku účinku (v případě, kdy je účinek znakem skutkové podstaty) nebo v ukončení jednání hlavního pachatele. Toto pravidlo přímo vyplývá z § 34 odst. 2 věta druhá TZ.

Z hlediska počítání promlčecí doby se uplatní pravidlo stanovené v § 139 TZ: „*Kde tento zákon spojuje s uplynutím určité doby nějaký účinek, nezapočítává se do ní den, kdy nastala událost určující její začátek.*“. Promlčecí doba tedy počíná běžet až dnem následujícím po dni, kdy nastala událost určující její začátek (ukončení jednání nebo vznik účinku). Pro počítání času a běh promlčecí doby jsou rovněž rozhodné specifické okolnosti, které zákonodárce podřazuje pod pojmy stavení a přerušení promlčecí doby, o nichž je pojednáno v následujících podkapitolách. Pokud došlo k přerušení promlčecí doby ve smyslu § 34 odst. 4 TZ, počátkem nové promlčecí doby je den následující (§ 34 odst. 5 ve spojení s § 139 TZ). Do běhu promlčecí doby se pak nezapočítává doba, po kterou došlo k pozastavení na základě některého z důvodů dle § 34 odst. 3 TZ.

Pokud se týká konce běhu promlčecí doby, ten TZ nijak neupravuje. Promlčecí doba tak logicky končí jejím uplynutím, v případě stavení pak uplynutím jejího zbytku poté, co odpadla okolnost způsobující stavení promlčecí doby, a v případě přerušení po uplynutí nové promlčecí doby. *Per analogiam* lze aplikovat i § 60 TR, dle kterého lhůta končí uplynutím dne, jenž svým označením odpovídá dni, kdy se stala událost určující počátek lhůty. Není-li v posledním měsíci lhůty dne, jenž se označením shoduje, pak lhůta končí uplynutím posledního dne tohoto měsíce.

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. 8 Tdo 797/2010.

⁴⁹ COUFALOVÁ: *Trestní zákoník...*, s. 554 (§ 34).

⁵⁰ Dle tohoto § je účastníkem na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu: organizátor, návodce nebo pomocník pachatele trestného činu. Dle odst. 2 se na trestní odpovědnost a trestnost těchto osob užije ustanovení o pachatelích.

Jednoduše řečeno, TO za určitý trestný čin je promlčena začátkem dne, který svým označením odpovídá dni, kterým započala promlčecí doba.⁵¹

4.3 Stavení běhu promlčecí doby

TZ ve svém § 34 odst. 3 taxativně vymezuje skutečnosti, které mají povahu překážek bránících běhu promlčecí doby u TO. Doba, po níž takové překážky trvají, se nezapočítává do promlčecí doby a po jejich odpadnutí běh promlčecí doby nadále pokračuje. Dochází k tzv. stavení promlčecí doby.

V současné době obsahuje uvedený taxativní výčet osm skutečností způsobujících stavení promlčecí doby.

Prvním důvodem je zákonná překážka, pro kterou nebylo možno pachatele postavit před soud [§ 34 odst. 3 písm. a) TZ]. Taková překážka musí být stanovená zákonem, fakticita v tomto směru není rozhodující. Do této skupiny lze zařadit zejména imunitu pachatele, tedy vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, kdy v úvahu připadá imunita prezidenta republiky (čl. 65 odst. 1 Ústavy), imunita poslance nebo senátora (čl. 27 odst. 4 Ústavy), imunita soudce Ústavního soudu (čl. 86 odst. 1 Ústavy), diplomatická imunita (§ 10 odst. 1 TŘ) či imunita poslance Evropského parlamentu (čl. 9 Protokolu o výsadách a imunitách Evropských společenství ze dne 8. 4. 1965, čl. 6 Jednacího řádu Evropského parlamentu). V těchto případech vzniká zákonná překážka tím, že příslušný orgán neudělil souhlas s trestním stíháním určité osoby požívající danou imunitu. Dle judikatury Nejvyššího soudu je za zákonnou překážku považováno i prohlášení pachatele za mrtvého (pokud se později zjistilo, že žije)⁵² nebo vznik překážky *ne bis in idem* podle § 11 odst. 1 písm. f), g) a h), odst. 4 TŘ. V případě překážky *ne bis in idem* se dnem právní moci odsuzujícího rozsudku podle § 34 odst. 3 písm. a) TZ promlčecí doba staví, což znamená, že po jeho případném zrušení dále pokračuje.⁵³ Některé doby, které se nezapočítávají do promlčecí doby jsou výslovně stanoveny v § § 275 odst. 1 věta druhá, § 289 písm. a), § 306a odst. 3 a § 314i písm. a) TŘ, kdy dochází ke stavení promlčecí doby podáním mimořádných opravných prostředků, popř. ústavní stížnosti. Dojde-li tedy například k povolení obnovy řízení ve prospěch pachatele, do promlčecí doby se nezapočítává doba od právní moci původního rozsudku do právní moci usnesení o povolení obnovy řízení [§ 289 písm. a) TŘ].

⁵¹ PELC, Vladimír. Aktuální otázky promlčení trestní odpovědnosti. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 1, s. 1.

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2003, sp. zn. 7 Tdo 856/2002.

⁵³ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. Tpjn 300/2011.

Doba přerušení trestního stíhání je druhým důvodem stavení promlčecí doby [§ 34 odst. 3 písm. b) TZ]. K přerušení trestního stíhání může dojít z mnoha důvodů. Jedná se o přerušení v případě podání žádosti českého soudu o rozhodnutí o předběžné otázce k Soudnímu dvoru Evropských společenství podle § 9a odst. 2 TŘ, dále nelze-li v řízení před soudem prvního stupně doručit obviněnému obžalobu podle § 224 odst. 2 TŘ či předvolání k veřejnému zasedání odvolacího soudu podle § 255 odst. 1 TŘ, a rovněž v případě, že se soud domnívá, že zákon, jehož užití je v dané trestní věci rozhodné pro rozhodování o vině a trestu, je v rozporu s ústavním pořádkem České republiky, a z toho důvodu předložil věc na základě § 224 odst. 5 či § 255 odst. 2 TŘ Ústavnímu soudu. Do promlčecí doby určené k promlčení TO se nezapočítává ani doba přerušení trestního stíhání v případech uvedených v § 173 odst. 1 písm. a) - f) TŘ. V přípravném řízení státní zástupce přeruší trestní stíhání, nelze-li pro nepřítomnost obviněného věc náležitě objasnit [§ 173 odst. 1 písm. a) TŘ]. Nejen v přípravném řízení, ale též v řízení před soudem, lze přerušit trestní stíhání, neboť obviněného nelze pro těžkou chorobu postavit před soud, pro duševní chorobu vzniklou až po spáchání činu není obviněný schopen chápat smysl trestního stíhání, obviněný byl dočasně vyňat z pravomoci OČTŘ nebo je trestní stíhání dočasně nepřípustné pro nedostatek souhlasu oprávněného orgánu. Dále se jedná o případy, kdy dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku, a ještě neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení, a konečně je trestní řízení přerušeno, protože byl obviněný vydán do ciziny nebo byl vyhoštěn.⁵⁴ Stavení promlčecí doby v tomto případě počíná právní mocí usnesení o přerušení trestního stíhání a končí právní mocí rozhodnutí o tom, že se v přerušném trestním stíhání pokračuje.⁵⁵

Zákonodárce do TZ spolu s předchozím důvodem nově zakotvil, že se do promlčecí doby nezapočítává doba, po kterou oběť taxativně vyjmenovaných trestných činů byla mladší osmnácti let [§ 34 odst. 3 písm. c) TR]. Promlčecí doba tak počíná běžet až v den následující po dosažení osmnáctého roku věku (srov. § 139 TZ).⁵⁶ Tato právní úprava reaguje na požadavky obsažené v Úmluvě Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním (2007), a rovněž v Úmluvě Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí (tzv. Istanbulská úmluva). Po poslední novele v roce 2020 byl tento taxativní výčet rozšířen na:

⁵⁴ § 173 odst. 1 písm. b) - d), § 188 odst. 1 písm. d), § 224 odst. 1, § 231 odst. 1, § 257 odst. 1 písm. e) a § 314c odst. 1 písm. a) trestního řádu.

⁵⁵ PÚRY: *Trestní zákoník...*, s. 467 (§ 34).

⁵⁶ COUFALOVÁ: *Trestní zákoník...*, s. 557 (§ 34).

- trestný čin těžkého ublížení na zdraví, které spočívá ve zmrzačení pohlavních orgánů nebo ve sterilizaci (§ 145 TZ),
- nedovolené přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159 TZ),
- obchodování s lidmi (§ 168 TZ)⁵⁷,
- zavlčení, v případě, že účelem je donucení jiného k sňatku (§ 172 TZ),
- vydírání (§ 175 TZ) nebo útisk (§ 177 TZ) spáchaných za účelem donucení jiného k sňatku nebo ke strpění zákroku, který směřuje ke způsobení těžkého ublížení na zdraví spočívajícího ve zmrzačení pohlavních orgánů, a
- všechny trestné činy uvedené v hlavě třetí zvláštní části trestního zákoníku, tedy trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Pokud byl některý z výše uvedených trestných činů spáchan v souběhu s dalšími trestnými činy, pak se ustanovení o stavení promlčecí doby podle § 34 odst. 3 písm. c) TZ pro ostatní trestné činy neuplatní.⁵⁸

Dle § 34 odst. 1 písm. d) TZ se do promlčecí doby u promlčení TO nezapočítává ani zkušební doba podmíněného zastavení trestního stíhání (§ 307 odst. 2 TŘ) nebo zkušební doba podmíněného odložení podání návrhu na potrestání (§ 179g odst. 2 TŘ). Tyto dva instituty představují formy odklonu v trestním řízení a jedná se o situace, kdy zatím nebylo skončeno trestní řízení meritorním rozhodnutím. K tomu, aby mohlo dojít k ukončení trestního stíhání, se musí obviněný (resp. podezřelý) osvědčit ve zkušební době, přičemž není účelné, aby v průběhu této zkušební doby došlo k promlčení TO. Promlčecí doba se staví okamžikem právní moci usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání učiněné podle § 307 TŘ nebo usnesení o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání podle 179g TŘ a její běh pokračuje po uplynutí zkušební doby bez ohledu na to, jestli soud rozhodl o tom, že se obviněný osvědčil, nebo že se pokračuje v trestním stíhání podle § 308 odst. 1 TŘ či § 179h odst. 1 TŘ, anebo jestli nastane fikce podle § 308 odst. 2 TŘ či § 179h odst. 2 TŘ. Běh promlčecí doby pokračuje rovněž v případě, že uplynula zkušební doba, která byla prodloužena v rámci výjimečného ponechání podmíněného zastavení trestního stíhání (§ 308 odst. 1 TŘ) a podmíněného odložení návrhu na potrestání v platnosti (§ 179h odst. 1 TŘ).

Mezi důvody stavení běhu promlčecí doby řadí TZ i dobu, po kterou není možné pachatele v České republice trestně stíhat, posuzuje-li se trestnost daného činu podle českého zákona na základě § 8 odst. 1 TZ [§ 34 odst. 3 písm. e) TZ]. Jedná se o jednu ze zásad

⁵⁷ Fakticky nelze uplatnit ve vztahu k § 168 odst. 2 TZ, neboť v tomto ustanovení je předmětem činu vždy dospělá osoba.

⁵⁸ PÚRY: *Trestní zákoník...*, s. 467 (§ 34).

posuzování místní působnosti trestního zákoníku, a sice subsidiární zásadu univerzality. Tato zásada spočívá v tom, že dle zákona České republiky je posuzována trestnost činu, který byl spáchán v cizině cizím státním příslušníkem nebo osobou bez státní příslušnosti nemající na území České republiky povolený trvalý pobyt, a to za stanovených podmínek. Kumulativně musí být naplněna skutečnost, že je daný čin trestný i podle zákona účinného na území, kde se stal [§ 8 odst. 1 písm. a) TZ], zároveň musí být pachatel dopaden na území ČR, musí proběhnout vydávací nebo předávací řízení, pachatel nesmí být vydán nebo předán k trestnímu stíhání nebo výkonu trestu cizímu státu nebo jinému oprávněnému subjektu [§ 8 odst. 1 písm. b) TZ], a konečně cizí stát, resp. oprávněný subjekt žádající o vydání nebo předání, musí požádat o provedení trestního stíhání v ČR [§ 8 odst. 1 písm. c) TZ]. Doba, po kterou tyto podmínky nebyly splněny, se nezapočítává do promlčecí doby, neboť právo postihovat daný trestný čin podle českého TZ vzniká až po kumulativním splnění těchto podmínek.

Dále se do promlčecí doby nezapočítává doba od vydání příkazu k zadržení do jeho odvolání nebo do pozbytí jeho platnosti z jiného důvodu [§ 34 odst. 3 písm. f) TZ]. Příkaz k zadržení vydává soudce na návrh státního zástupce, a to, pokud je dán některý z důvodů vazby, a nelze-li osobě podezřelé ze spáchání trestného činu doručit opis usnesení o zahájení trestního stíhání. Zároveň tuto osobu nelze předvolat, předvést nebo bez odkladu zadržet (§ 76a TŘ). Jiným důvodem pozbytí platnosti příkazu k zatčení se ve smyslu § 76a odst. 4 TŘ rozumí zejména realizace zadržení podezřelého policejním orgánem. Podezřelému se takto neprodleně doručí opis usnesení o zahájení trestního stíhání, a tím dojde k přerušení promlčecí doby ve smyslu ustanovení § 34 odst. 4 písm. a) TZ.

Předposledním časovým úsekem stanoveným v § 34 odst. 3 písm. g) TZ, během kterého dochází ke stavení promlčecí doby, je doba dočasného upuštění od některých úkonů trestního řízení dle zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (dále jen „ZMJS“)⁵⁹. K dočasnému upuštění od některých úkonů trestního řízení dochází například na základě § 99 (odložení vydání osoby na dobu, po kterou je nezbytná její přítomnost v České republice), dále na základě § 108 (dočasné upuštění od některých úkonů trestního řízení před zasláním žádosti o převzetí trestního řízení do cizího státu) či § 169 (odložení předání, jde-li o předání osoby mezinárodnímu soudu) ZMJS.

Do § 34 odst. 3 písm. h) TZ pak zákonodárce zakotvil, že se do promlčecí doby nezapočítává doba, po níž bylo trestní stíhání dočasně odloženo. Trestní řád upravuje čtyři situace, při kterých může policejní orgán dočasně odložit trestní stíhání. V prvním případě se

⁵⁹ Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů.

tak může stát, je-li to třeba k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo jiného úmyslného trestného činu, anebo ke zjištění jejich pachatelů. Policejní orgán v tomto případě dočasně odloží zahájení trestního stíhání se souhlasem státního zástupce, a to pouze na nezbytnou dobu, nejdéle o dva měsíce (§ 159b odst. 1 TŘ). Může tak učinit i v případě, že je osoba, která má být trestně stíhána, vyňata z pravomoci OČTŘ nebo pokud je její trestní stíhání dočasně nepřijatelné pro nedostatek souhlasu oprávněného orgánu (§ 159b odst. 3 TŘ). Dále policejní orgán dočasně odloží zahájení trestního stíhání za situace, že dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a dosud neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu⁶⁰, v rámci kterého, může dojít ke zrušení tohoto rozhodnutí o přestupku (§ 159b odst. 4 TŘ). Specifickou skupinou případů, při kterých lze dočasně odložit trestní stíhání, je výběr majetkových a hospodářských trestných činů společně s kumulativním splněním určitých podmínek (§ 159c TŘ).⁶¹ Promlčecí doba se v těchto případech staví, jakmile rozhodnutí o dočasném odložení trestního stíhání nabude právní moci. Jakmile však pominou důvody pro dočasné odložení trestního stíhání a trestní stíhání je neprodleně zahájeno nebo nabude právní moci usnesení o nestíhání podezřelého dle § 159d TŘ, promlčecí doba pokračuje.

Nadto TŘ upravuje specifické důvody stavení promlčecí doby u stížnosti pro porušení zákona, obnovy řízení a u řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu. Dle § 275 odst. 1 TŘ se do promlčecí doby nezapočítává doba od právní moci napadeného rozhodnutí do rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona, stejně tak jako doba od právní moci původního rozsudku do právní moci usnesení povolujícího obnovu dle § 289 TŘ, u obou situací však pouze v případě, že byl zákon porušen v neprospěch obviněného. Dále se pak promlčecí doba staví, jakmile nabude právní moci původní rozhodnutí ve věci samé, a to až do doručení nálezu Ústavního soudu (§ 314i TŘ).

4.4 Přerušování běhu promlčecí doby

Oproti stavení promlčecí doby majícího za následek to, že po dobu trvání určité zákonné překážky promlčecí doba neběží a po odpadnutí této překážky se její běh obnovuje navazující na dosud uplynulou část promlčecí doby, u přerušování promlčecí doby dochází k tomu, že jakmile nastane překážka stanovená zákonem, dosud proběhlá promlčecí doba se prakticky anulují a začíná běžet promlčecí doba zcela nová.

⁶⁰ Podle zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů,

⁶¹ Podrobněji viz. § 159c TŘ.

TZ v § 34 odst. 4 v podstatě vymezuje dvě skupiny důvodů způsobujících přerušeni promlčecí doby. Důležité je poznamenat, že úprava přerušeni promlčecí doby stanovená podle § 34 odst. 4 TZ se použije i na přerušeni promlčecí doby TO za provinění spáchané mladistvým (§ 8 odst. 2 ZSVM) a TO za trestný čin spáchaný právnickou osobou (§ 12 TOPO).

První skupinou důvodů jsou taxativně vyjmenované úkony trestního řízení. Vedle samotného zahájení trestního stíhání pro daný trestný čin se jedná o na něj navazující vzetí do vazby, vydání příkazu k zatčení, podání žádosti o zajištění vyžádání osoby z cizího státu, vydání evropského zatýkacího rozkazu, podání obžaloby, návrh na schválení dohody o vině a trestu, návrh na potrestání, vyhlášení odsuzujícího rozsudku pro tento trestný čin, a rovněž doručení trestního příkazu pro takový trestný čin obviněnému. Účinky přerušeni promlčecí doby naopak nejsou přiznány žádnému z úkonů předcházejících zahájení trestního stíhání, tedy ani neodkladným a neopakovatelným úkonům. Promlčecí dobu nepřerušují ani jiné úkony nebo rozhodnutí, přestože souvisí s výše uvedenými - např. zadržení obviněného, nahrazení vazby zárukou, dohledem, slibem, nebo peněžitou zárukou, ani vyhlášení zprošťujícího rozsudku apod.

Ve srovnání s trestním zákonem z roku 1961 zakotvujícím, že běh promlčecí doby přerušují všechny úkony trestního řízení následující po zahájení trestního stíhání, TZ příhodně obsahuje pouze omezený okruh výslovně vyjmenovaných úkonů. Stará formulace „*úkony policejního orgánu, státního zástupce nebo soudu směřující k trestnímu stíhání pachatele*“ dle § 67 odst. 3 písm. a) trestního zákona totiž způsobovala problémy z hlediska výkladu a musela být dovozována judikaturou.⁶² Důvodová zpráva k TZ k tomuto uvádí: „*Z hlediska přerušeni promlčecí doby nebyl z hlediska právní jistoty shledán jako vhodný pojem „úkony policejního orgánu, státního zástupce nebo soudu směřující k trestnímu stíhání pachatele“, poněvadž ani v praxi není zcela jasné, které úkony orgánů činných v trestním řízení jsou ty, které směřují k trestnímu stíhání pachatele.*“. Nová úprava tak lépe naplňuje princip právní jistoty a rovněž zásadu rychlosti řízení, neboť vede orgány činné v trestním řízení k rychlejšímu projednávání trestních věcí tak, aby nedocházelo k jejich promlčení v průběhu trestního řízení.⁶³

Co se týče pokračování v trestném činu, úkony způsobující přerušeni promlčení TO podle § 34 odst. 4 písm. a) TZ, se vztahují ke všem dílčím útokům pokračujícího trestného činu, a to bez ohledu na skutečnost, zda se o nich konalo společné řízení či nikoli. V tomto smyslu jde o projev hmotněprávní povahy institutu promlčení TO.⁶⁴

⁶² SOTOLÁŘ: *Trestní zákoník...*, komentář k § 34 odst. 4.

⁶³ Důvodová zpráva k § 34 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soud ze dne 11. 7. 2007, sp. zn. 8 Tdo 752/2007.

Spornou se může jevit otázka, zda určité rozhodnutí způsobí přerušení, pokud je z podnětu opravného prostředku následně zrušeno. Judikatura dovodila, že takové účinky má i takové usnesení o zahájení trestního stíhání (resp. dříve sdělení obvinění), které bylo zatíženo určitými formálními nedostatky a bylo z tohoto důvodu později nahrazeno novým usnesením o zahájení trestního stíhání pro týž skutek. Nesmí se však jednat o vady, jež by vedly k nicotnosti nebo zmatečnosti původního rozhodnutí o zahájení trestního stíhání (resp. sdělení obvinění).⁶⁵

Judikaturou je rovněž dovozen přesný okamžik přerušení běhu promlčecí doby, kdy dle Nejvyššího soudu je určující den vydání (tedy vyhotovení a navazujícího rozeslání) usnesení o zahájení trestního stíhání a nikoli doručení jeho opisu obviněnému. V totožném rozhodnutí Nejvyššího soudu je dále konstatováno, že přerušení promlčecí doby nastává i v případě, že v usnesení o zahájení trestního stíhání je daný skutek kvalifikován jako jiný trestný čin, než pro jaký je později pachatel odsouzen.⁶⁶

Druhou okolností mající za následek přerušení promlčecí doby je dle § 34 odst. 4 písm. b) TZ skutečnost, že pachatel spáchal během promlčecí doby nový trestný čin (úmyslný či nedbalostní), za který trestní zákon stanoví stejný nebo přísnější trest. V případě porovnávání trestů, není rozhodné srovnání konkrétních trestů, které by pachateli za daný trestný čin měly být uloženy, ale musí být vzájemně porovnávány tresty stanovené trestním zákonem.⁶⁷ Aby byl nový trestný čin spáchán v promlčecí době, musí být v promlčecí době uskutečněna alespoň část jednání, které je znakem objektivní stránky skutkové podstaty daného trestného činu. Okamžik dokonání trestného činu je pak rozhodný až pro počátek běhu nové promlčecí doby. Jelikož ustanovení § 34 odst. 4 písm. b) TZ hovoří o „trestním zákoně“, je třeba brát v potaz, že se u mladistvého vychází z trestních sankcí snížených podle § 31 odst. 1 a 3 ZSVM a u právnických osob ze sankcí stanovených v § 15 a násl. TOPO. Soudní praxí byl také dovozen závěr, že není podstatné, zda již byl pachatel za trestný čin stejně nebo přísněji trestný pravomocně odsouzen, směrodatné je samotné „spáchání“ takového činu. OČTŘ toto posuzuje samostatně jako předběžnou otázku dle § 9 odst. 1 TR.⁶⁸

Účinek přerušení promlčecí doby TO je samostatně zakotven v § 34 odst. 5 TZ. Jakmile dojde na základě jednoho z uvedených důvodů k přerušení, počíná běžet promlčecí doba nová, zásadně stejně dlouhá jako ta předešlá. Může však dojít ke změně právní kvalifikace daného

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2009, sp. zn. 5 Tdo 1469/2008.

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 5 Tdo 411/2018.

⁶⁷ Podrobněji k porovnávání trestů viz. PÚRY: *Trestní zákoník...*, s. 587 – 589 (§ 43) nebo COUFALOVÁ: *Trestní zákoník...*, s. 561 (§ 34).

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1449/2014-65.

skutku nebo změně relevantní právní úpravy, což způsobí, že nová promlčecí doba bude kratší či delší.

Nutno však říci, že ačkoliv aplikační praxe (Nejvyšší soud⁶⁹, Ústavní soud⁷⁰ i ESLP⁷¹) dosud potvrdila přípustnost prodloužení promlčecí doby, neuplynula-li ještě promlčecí doba podle původní právní úpravy, a tato přípustnost je také v aplikační praxi uplatňována, tak se v řadách teoretiků, ale i v novější judikatuře Ústavního soudu, stále více objevuje názor opačný.

Za průlomový lze v tomto směru považovat nálezy Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 15/19⁷², který vyvrací svůj předešlý náhled na promlčení TO formulovaný zejména v nálezu o sp. zn. Pl. ÚS 19/93⁷³. Především odmítá stanovisko, že by promlčení TO nespadlo pod pojem „*trestnost*“, a tedy nebylo zahrnuto do čl. 40 odst. 6 LZPS. Přestože se daný nálezy týká promlčení odpovědnosti za přestupky, je nepochybně použitelný i pro promlčení odpovědnosti trestní, neboť je konstatováno, že „*je nutno si uvědomit, že i novou úpravou promlčení trestní odpovědnosti či odpovědnosti za přestupek může dojít k zpřísnění trestnosti, a to např. tím, že se promlčecí doby prodlouží či se do zákona vloží nové okolnosti, s nimiž je spojeno přerušování běhu těchto dob způsobující jejich nový běh od počátku. Taková úprava pak značí zpřísnění trestnosti. (...) Může se tak stát jen pro činy spáchané po účinnosti úpravy, jež přinesla zpřísnění trestnosti, nikoli pro činy spáchané před její účinností.*“.

Osobně se ztotožňuji s tímto novým přístupem Ústavního soudu a postojem JUDr. Provažníkem, který se k prodloužení délky promlčecí doby za těchto okolností staví také odmítavě.⁷⁴ K této problematice uvádí: „... je totiž ve smyslu čl. 40 odst. 6 LPS rozhodující jen to, jde-li o součást pojmu *trestnost*, což je v domácích podmínkách nepochybné, a rovněž to, zda pachatel může předvídat a jakkoli ovlivnit, jak se bude právní úprava vyvíjet.“⁷⁵ Pokud je tedy novou právní úpravou promlčecí doba prodloužena, měla by být v souladu se čl. 40 odst. 6 Ústavy a zásadou zákazu retroaktivity zákona v neprospěch pachatele aplikována pouze

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2002, sp. zn. 3 Tdo 730/2002 či usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 4. 2005, sp. zn. 15 Tdo 163/2005.

⁷⁰ Nálezy Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93 či usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 34/05.

⁷¹ Rozsudek ESLP ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 a 33210/96, Coëme a další proti Belgii či rozsudek ESLP ze dne 12. 4. 2018, sp. zn. 36661/07 a 38433/07, Chim a Przywieczerki proti Polsku.

⁷² Nálezy Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 15/19, bod 56-61.

⁷³ Nálezy Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93. K tomuto nálezu blíže viz. podkapitola 3.2 této diplomové práce.

⁷⁴ PROVAŽNÍK, Jan. In ŠČERBA, Filip a kol. (ed). *Trestní zákoník: komentář. Svazek I, § 1 až 204*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 17 - 18 (§ 1).

⁷⁵ Tamtéž, s. 18 (§ 1).

právní úprava, která je pro pachatele příznivější. V tomto případě by takovou příznivější právní úpravou bylo předešlé znění zakotvující kratší promlčecí dobu.⁷⁶

4.5 Trestné činy vyloučené z promlčení

V ustanovení § 35 TZ lze nalézt okruh trestných činů vyloučených z promlčení, což znamená, že u nich uplynutím promlčecí doby nedochází k zániku TO. Zakotvení těchto výjimek do českého právního řádu je odůvodněno specifickou povahou daných trestných činů, společenskou škodlivostí a závažností, a také mezinárodními závazky České republiky, neboť se jedná především o nejzávažnější trestné činy proti míru, proti lidskosti a válečné trestné činy. Promlčení u těchto trestných činů bylo ze všeho nejdříve upraveno zákonem č. 184/1964 Sb., kterým se vylučuje promlčení trestního stíhání nejzávažnějších trestních činů proti míru, válečných trestných činů a trestných činů proti lidskosti, spáchaných ve prospěch nebo ve službách okupantů.⁷⁷ Poté, co Československo přistoupilo k Úmluvě o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti ze dne 26. 11. 1968,⁷⁸ byly tyto výjimky z promlčení zakotveny novelou i do § 67a trestního zákona z roku 1961, a později s mírnou obměnou i do trestního zákoníku.

Podle § 35 písm. a) TZ jsou z promlčení vyloučeny trestné činy uvedené v hlavě třinácté zvláštní části TZ kromě trestných činů založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403 TZ), projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§ 404 TZ) a popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (§ 405 TZ). Lze si klást otázku, proč zákonodárce pod trestné činy vyloučené z promlčení úmyslně nezařadil právě tyto tři trestné činy. Důvodová zpráva k TZ, jakož ani důvodová zpráva k trestnímu zákonu z roku 1961, ze kterého byla tato úprava převzata, tento krok blíže nerozvádí. Domnívám se však, že se ve všech třech případech jedná o trestné činy, které vykazují oproti ostatním trestným činům hlavy třinácté nižší společenskou škodlivost. Tento názor lze podložit i druhem a výměrou sankce stanovenou v TZ. Tresty za výše uvedené trestné činy jsou totiž podstatně mírnější než ty, které jsou ukládány za ostatní trestné činy zařazené ve stejné hlavě TZ. Zákon pro tyto nepromlčitelné trestné činy nestanoví žádnou další podmínku, jež musí být naplněna, aby nedošlo k promlčení. Toto ustanovení rovněž stanoví, že promlčení TO je vyloučeno i u činů spáchaných v minulosti, které by nyní měly znaky skutkových podstat vyloučených trestných činů (tedy vyjma tří výše uvedených).

⁷⁶ Srov. 3. kapitola této diplomové práce, podkapitola „Zákaz zpětné působnosti zákona ve neprospěch pachatele“.

⁷⁷ Pokud takové promlčení mělo nastat ke dni 9. 5. 1965 nebo později.

⁷⁸ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 53/1974 Sb., o Úmluvě o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.

Nepromlčitelnost je v § 35 písm. b) TZ zakotvena také pro trestný čin vlastizrady (§ 309 TZ), rozvracení republiky (§ 310 TZ), teroristického útoku (§ 311 TZ) a teroru (§ 312 TZ), ovšem za podmínky, že tyto trestné činy byly spáchány za takových okolností, že zakládají válečný zločin nebo zločin proti lidskosti podle předpisů mezinárodního práva.

Nejprve byly pojmy „válečný zločin“ a „zločin proti lidskosti“ definovány ve Statutu Mezinárodního vojenského soudního dvora v Norimberku⁷⁹, který soudil hlavní nacistické zločince, u nichž nebylo možné určit přesné místo jejich zločinů. Nově je však třeba vycházet z definic kodifikovaných v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu⁸⁰, kterým byla založena jurisdikce stálého Mezinárodního trestního soudu v Haagu ve vztahu ke zločinu genocidy, zločinům proti lidskosti, válečným zločinům a zločinu agrese. Česká republika se stala smluvní stranou tohoto statutu v roce 2009.

Oba druhy zločinů zahrnují *de facto* obdobná jednání. Těmi jsou například vraždy, jakož i ty masové, hrubé nakládání s civilním obyvatelstvem, deportace obyvatelstva k otrocké práci nebo k jakýmkoli jiným cílům, mučení či zabíjení rukojmích a vraždy válečných zajatců, plenění majetku či ničení a pustošení měst a vesnic. Válečné zločiny však mohou být spáchány pouze v souvislosti s vedením válečných operací, pachatelem může být pouze příslušník ozbrojených sil válčící strany a předmětem útoku příslušník ozbrojených sil druhé válčící strany nebo civilní obyvatelstvo nepřátelského území. Naopak u zločinů proti lidskosti není předmětem útoku nikdy jednotlivce, ale vždy určitá politická, národnostní, rasová nebo náboženská skupina a jsou zásadně páchany větším počtem spolupachatelů, zpravidla organizovanou skupinou.⁸¹

Třetí skupinou trestných činů vyloučených z promlčení podle TZ, jsou jiné trestné činy spáchané v době od 25. února 1948 do 29. prosince 1989, u kterých horní hranice trestní sazby odnětí svobody činí minimálně deset let. Zároveň musí být naplněna skutečnost, že z důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu nedošlo k pravomocnému odsouzení či zproštění obžaloby, a tyto trestné činy byly spáchány veřejnými činiteli nebo v souvislosti s pronásledováním jednotlivce či skupiny osob, a to z politických, rasových anebo náboženských důvodů [§ 35 písm. c) TZ]. Toto ustanovení bylo novelou z roku 1999 zařazeno již do § 67a trestního zákona z roku 1961, a sice z obavy, aby nedošlo k promlčení některých nejzávažnějších trestných činů spáchaných v období nesvobody.

⁷⁹ Jedná se o součást tzv. Londýnské dohody ze dne 8. 8. 1945 - Dohoda č. 164/1947 Sb., o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské Osy.

⁸⁰ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 84/2009 Sb. m. s.

⁸¹ PÚRY: *Trestní zákoník...*, s. 479-481 (§ 35).

Možné úskalí tohoto ustanovení lze spatřovat v tom, že jeho uplatnění je možné pouze v případě, že do účinnosti zmíněné novely trestního zákona, tj. do 28. 12. 1999, již nedošlo k promlčení zde uvedených trestných činů. Jelikož vzhledem k hmotněprávnímu charakteru i u promlčení TO platí zásada zákazu retroaktivity v neprospěch pachatele, nemohla se obnovit zaniklá TO pachatele v případě, že byla již do účinnosti novely trestního zákona promlčena. Obdobné ustanovení o nepromlčitelnosti obsahuje i zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci (§ 29) a zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu, jehož § 5 stanoví: „...do promlčecí lhůty trestných činů se nezapočítává doba od 25. února 1948 do 29. prosince 1989, pokud z politických důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby.“ Citovaným ustanovením se zabýval Nejvyšší soud⁸² i Ústavní soud^{83, 84}.

Co se týče jednotlivých podmínek vztahujících se k tomuto ustanovení o nepromlčitelnosti, skutečnost, zda jde o trestný čin, za který horní hranice trestní sazby odnětí svobody činí nejméně deset let, je nutno posuzovat primárně dle zákona účinného v době spáchání činu, podle pozdějšího zákona tehdy, je-li pozdější právní úprava pro pachatele příznivější.⁸⁵

Pokud jde o pojem „veřejný činitel“, tento již TZ nepoužívá a je nahrazen spojením „úřední osoba“ (§ 127 TZ). Je však třeba vycházet zejména z té verze definice, která byla platná v rozhodné době, kdy měly být spáchány trestné činy, u nichž se nemá promlčovat TO.⁸⁶

Podmínka, že nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby z důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu, může způsobovat problémy při výkladu spojení „základní zásady právního řádu demokratického státu“. Tyto zásady nepochybně vyplývají z Ústavy, Listiny a z nejvýznamnějších mezinárodních smluv, zejména ze smluv o lidských právech a svobodách⁸⁷. V minulosti se jednalo se především o případy, kdy šlo o čin spáchaný představiteli komunistického režimu, popřípadě o čin z jejich strany tolerovaný, jako např. tzv. justiční vraždy či různé formy násilí a pohrůzek používaných příslušníky Státní bezpečnosti či Sboru národní bezpečnosti apod. Nestíhání takových činů představovalo jasný rozpor s principy právního státu.

⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2006, sp. zn. 5 Tdo 915/2006.

⁸³ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93.

⁸⁴ K tomu blíže viz. 3. kapitola této diplomové práce.

⁸⁵ COUFALOVÁ: *Trestní zákoník...*, s. 567 (§ 35).

⁸⁶ Pojem „veřejný činitel“ byl definován v § 89 odst. 9 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, resp. (před 1. 1. 1962) v § 75 odst. 10 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon.

⁸⁷ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Příkladem může být trestní stíhání bývalé prokurátorky Ludmily Brožové – Polednové, která se v 50. letech minulého století podílela mj. na justiční vraždě Milady Horákové. Brožová – Polednová byla poprvé obviněna v roce 2006, následně byla odsouzena Městským soudem v Praze k osmi letům nepodmíněného odnětí svobody. Vrchní soud v Praze však nakonec rozhodl, že čtyřnásobná justiční vražda z roku 1950 je promlčena, a tím tak Brožovou osvobodil. Nejvyšší soud ovšem z podnětu nejvyšší státní zástupkyně vrátil případ vrchnímu soudu a ten rozhodl o šestiletém nepodmíněném trestu odnětí svobody, přičemž namítal zejména skutečnost, že k promlčení takového trestného činu nedošlo.⁸⁸ Ačkoliv nebyl zdravotní stav odsouzené příznivý, přesto v březnu roku 2009 Brožová – Polednová skutečně nastoupila do výkonu trestu. Po roce a osmi měsících jí však prezident Václav Klaus udělil milost odůvodněnou především vysokým věkem odsouzené (89 let) a jejím zdravotním stavem.⁸⁹

Přestože tato jediná odsouzená aktivní účastnice vykonstruovaných politických procesů z 50. let 20. století nevykonala celý trest, spatřuji velkou důležitost zejména v samotném odsouzení, které má jednoznačně i úlohu morálního odsouzení zločinů komunismu. Ludmila Brožová – Polednová zemřela v roce 2015 ve věku 93 let, svých činů však až do konce života nelitovala.⁹⁰

Dalším příkladem může být i případ někdejšího generálního tajemníka Komunistické strany Československa Miloše Jakeše, bývalého předsedy vlády Lubomíra Štrougala a ministra vnitra Vratislava Vajnara. U této kauzy však bylo trestní stíhání z důvodu smrti Jakeše a duševních chorob ostatních dvou obviněných zastaveno.

⁸⁸ Trestní stíhání nebylo promlčeno vzhledem k promlčecí době dvaceti let, která byla stanovena v § 67 odst. 1 písm. a) trestního zákona z roku 1961 a která podle § 5 zákona č. 198/1993 Sb. od 25. 2. 1948 do 29. 12. 1989 neběžela a mohla tedy skončit až 30. 12. 2009. Navíc se na posuzovaný čin vztahovalo ustanovení § 67a písm. d) trestního zákona z roku 1961, jehož dikci přejal právě trestní zákoník do svého § 35 písm. c).

⁸⁹ *Ludmila Brožová – Polednová* [online]. cs.wikipedia.org, 12. 3. 2021 [cit. 15. 3. 2021]. Dostupné na <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ludmila_Bro%C5%BEov%C3%A1-Polednov%C3%A1>.

⁹⁰ HERTL, David. *Neměla jsem žádné pochybnosti, řekla prokurátorka Brožová po procesu s Horákovou* [online]. irozhlas.cz, 5. 6. 2020 [cit. 15. 3. 2021]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/historie/portret-ludmila-brozova-polednova-milada-horakova-proces-komunisticky-rezim_2006050717_onz>.

5 Promlčení trestní odpovědnosti dle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Právní úprava týkající se zániku TO v ZSVM, navazuje na ustanovení TZ zakotvující jak instituty účinné lítosti (§ 33 TZ) a promlčení (§§ 34 – 35 TZ), tak i zánik trestnosti přípravy a pokusu (§§ 20 odst. 3 a 21 odst. 3 TZ) a zánik trestnosti úcastenství (§ 24 odst. 3 a 4 TZ). Kromě výše zmíněného, ZSVM samostatně upravuje zvláštní případ účinné lítosti dle § 7 ZSVM, který je samostatným důvodem zániku TO mladistvého. Na TO mladistvých pachatelů se nepochybně vztahuje i možnost zániku TO z důvodu milosti prezidenta republiky a smrti pachatele (resp. prohlášení za mrtvého).

Rozdílným aspektem oproti TZ je zejména terminologie. Zatímco se hlava čtvrtá TZ vhodněji nazývá „*Zánik trestní odpovědnosti*“, v ZSVM zůstalo starší označení „*Zánik trestnosti*“. Stejně tak konkrétně u institutu promlčení nalezneme označení § 8 jako „*Promlčení trestního stíhání*“, přestože je „*trestní stíhání*“ pojmem trestněprocesním. Jak již bylo několikrát výše uvedeno, promlčení je obecně dle nauky i praxe považováno za institut hmotněprávní, terminologie tedy neodpovídá pojetí samotného institutu a příhodnějším názvem by tedy mělo být „*Promlčení trestní odpovědnosti*“ (srov. Díl 2 Hlavy IV. TZ).

U provinění mladistvých pachatelů jsou stanoveny značně kratší promlčecí doby. Domnívám se, že je tomu tak zejména proto, že u mladistvých pachatelů je nutná včasná reakce na spáchané provinění.⁹¹ Jednotlivé promlčecí doby jsou u provinění, stejně jako u obecné úpravy, stanoveny v závislosti na závažnosti činu, která je vyjádřena druhem a výší trestu. Nutno však zdůraznit, že se jedná sazbu odnětí svobody zakotvenou v TZ, nikoli tedy sníženou podle § 31 odst. 1 ZSVM. Znamená to, že je zcela nerozhodné, v jaké výši by bylo v konkrétním případě, vzhledem ke konkrétním okolnostem, mladistvému uloženo trestní opatření v podobě odnětí svobody, a zda by se případně při výměře trestního opatření uplatnilo ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody (§ 32 ZSVM, příp. § 58 TZ). Snížení trestních sazeb ve smyslu § 31 odst. 1 ZSVM nelze použít, neboť u promlčení nejde o ukládání trestního opatření, nýbrž o zánik trestnosti, tj. o otázku viny. Pokud bychom uvažovali o opačném výkladu, ustanovení o promlčení by se mohlo vztahovat téměř na všechna provinění spáchaná mladistvým (s výjimkou § 31 odst. 3 ZSVM), protože trestní sazby odnětí svobody se u

⁹¹ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 1995, sp. zn. IV. ÚS 173/94.

mladistvých snižují na polovinu, přičemž horní hranice nesmí převyšovat pět let. Může se však jednat o provinění úmyslné i spáchané z nedbalosti.⁹²

Desetiletá promlčecí doba platí pro provinění, za které TZ stanoví výjimečný trest⁹³. Trestnost činu (resp. TO mladistvého) zaniká uplynutím pětileté promlčecí doby v případě, že horní hranice trestní sazby odnětí svobody činí minimálně deset let. Konečně u ostatních provinění činí promlčecí doba tři roky.

Jelikož ohledně počátku, stavení a přerušení běhu promlčecí doby ZSVM neobsahuje žádné speciální ustanovení, lze obdobně použít § 34 odst. 2 až 5 TZ, což ostatně výslovně stanoví § 8 odst. 2 ZSVM.

Co se týče vyloučení provinění z promlčení, trestnost provinění spáchaného mladistvým nezaniká v případech, pro která tak ohledně promlčení trestných činů stanoví TZ v § 35 (§ 8 odst. 3 ZSVM). Pro provinění samozřejmě platí i zákon č. 184/1964 Sb., kterým se vylučuje promlčení trestního stíhání nejzávažnějších trestných činů proti míru, válečných trestných činů a trestných činů proti lidskosti, spáchaných ve prospěch nebo ve službách okupantů a zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu.

⁹² ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL Pavel a kol. (ed). *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 60–61 (§ 7–8).

⁹³ K výjimečnému trestu viz. výklad k § 34 odst. 1 písm. a) ve 4. kapitole této práce.

6 Promlčení trestní odpovědnosti dle zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

TOPO, stejně jako ZSVM, zná dva důvody zániku TO, kterými jsou účinná lítost zakotvená v § 11 TOPO a promlčení v §§ 12 a 13 TOPO. U trestně odpovědných právnických osob se rovněž uplatní zánik trestnosti přípravy a pokusu trestného činu podle § 20 odst. 3, 4 a § 21 odst. 3, 4 TZ a zánik trestnosti úcastenství podle § 24 odst. 3, 4 TZ. Co se týče zvláštních případů účinné lítosti zakotvených ve zvláštní části TZ, lze ve vztahu k právnickým osobám v souladu s § 7 TOPO uvažovat pouze o trestném činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§§ 241 a 242 TZ), účasti na teroristické skupině (§§ 312a a 312b TZ) a účasti na organizované zločinecké skupině (§§ 361 a 362 TZ).

Problematický důvod zániku TO u právnických osob může představovat institut milosti prezidenta republiky. Ačkoliv je milost (individuální či amnestie) zpravidla považována za prostředek pro zmírňování tvrdosti zákona, a to zejména na základě důvodů lidskosti, smyslem tohoto institutu mohou být i důvody politické (např. vůči dřívějším odpůrcům režimu při změně politických poměrů) nebo důvody spočívající v odstraňování nedostatků trestněprávního systému.⁹⁴ Ba co víc, Ústava nezakotvuje žádná omezení v udělování milosti (resp. amnestie). Je tedy možné uvažovat o možnosti zániku TO právnické osoby i z důvodu udělení milosti.

U fyzických osob se mezi důvody zániku TO řadí smrt pachatele (resp. prohlášení za mrtvého). U právnických osob toto z povahy věci není možné. Nicméně může dojít k zániku právnické osoby, v jehož důsledku dochází ke ztrátě její právní osobnosti. Stejný účinek jako u smrti pachatele však nastává pouze tehdy, pokud je právnická osoba zlikvidována bez právních nástupců nebo jsou právními nástupci pouze fyzické osoby, neboť v opačném případě se uplatní ustanovení § 10 TOPO, na základě kterého, TO právnické osoby přechází na všechny její právní nástupce. Je však třeba zmínit to, že TOPO stanoví ve svém § 32 možnost omezení či dokonce zabránění právnické osobě k provedení úkonů směřujících k jejímu zrušení, zániku nebo k přeměně.⁹⁵ Lze tedy usuzovat, že takové případy zániku TO právnické osoby budou spíše ojedinělé.

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Trestní odpovědnost právnických osob*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 303 (§ 11).

⁹⁵ Tamtéž.

Vzhledem k tomu, že TO právnické osoby není dotčena TO fyzické osoby a naopak (ve smyslu § 9 odst. 3 TOPO), jednotlivé důvody zániku TO právnické osoby mohou být uplatňovány nezávisle na TO osoby fyzické.⁹⁶

Promlčení TO není v TOPO samostatně upraveno, § 12 pouze odkazuje na obdobné použití § 34 TZ. Promlčecí doby tedy vychází z § 34 odst. 1 TZ a činí:

- a) třicet let, v případě trestného činu, za který trestní zákon stanoví možnost výjimečného trestu, a trestného činu spáchaného při vypracování nebo při schvalování privatizačního projektu podle jiného právního předpisu,
- b) patnáct let, pokud činí horní hranice trestní sazby odnětí svobody minimálně deset let,
- c) deset let, pokud činí horní hranice trestní sazby odnětí svobody minimálně pět let,
- d) pět let, pokud činí horní hranice trestní sazby odnětí svobody minimálně tři léta,
- e) tři roky u ostatních trestných činů.

Nutno uvést, že promlčecí doba se u právnických osob stejně jako u mladistvých odvíjí od druhů a výměry trestů zakotvených v TZ, které se používají v případě TO fyzických osob. Je nepochybné, že právnickým osobám nelze uložit výjimečný trest ani trest odnětí svobody, neboť jsou jim za totožné trestné činy ukládány jiné tresty než osobám fyzickým.

Ve vztahu k počátku běhu, přerušení a stavení promlčecí doby, se plně uplatní ustanovení § 34 odst. 2, 3, 4, 5 TZ. U stavení běhu promlčecí doby lze ovšem z povahy věci uvažovat pouze o zákonné překážce v podobě vzniku překážky *ne bis in idem*.

Co však TOPO upravuje speciálně, je vyloučení z promlčení, a to z důvodu existence pouze omezeného výčtu trestných činů, které mohou být spáchány právnickou osobou (§ 7 TOPO). V obou případech [§ 13 písm. a) i b) TOPO] se jedná *de facto* o obdobu ustanovení § 35 písm. a) a b) TZ.

První skupinou trestných činů vyloučených z promlčení jsou podle ustanovení § 13 písm. a) TOPO trestné činy uvedené ve zvláštní části hlavě třinácté TZ. Stejně jako v TZ, jsou pro tuto oblast vymezeny konkrétní výjimky v podobě trestného činu založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka dle § 403 TZ, trestného činu projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka dle § 404 TZ a trestného činu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia dle § 405 TZ.

V ustanovení § 13 písm. b) TOPO je zakotveno, že uplynutím promlčecí doby nezaniká TO ani u trestných činů rozvracení republiky dle § 310 TZ, teroristického útoku dle § 311 TZ

⁹⁶ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 381.

a teroru dle § 312 TZ. Oproti předchozímu ustanovení však musí být zároveň naplněna podmínka, že tyto činy byly spáchány za takových okolností, že zakládají válečný zločin nebo zločin proti lidskosti podle předpisů mezinárodního práva.

Výklad pojmů „válečný zločin“ a „zločin proti lidskosti“ byl nejprve částečně formulován ve Statutu Mezinárodního vojenského soudního dvora v Norimberku⁹⁷. Nově pak byly tyto definice kodifikovány v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu^{98,99}.

Je tedy třeba zdůraznit, že při posuzování podmínky dle § 13 písm. b) TOPO, tedy zda u daného protiprávního jednání nedochází k promlčení TO, je nutno nejen kvalifikovat spáchané protiprávní jednání dle zvláštní části TZ, ale zároveň i aplikovat zejména Římský statut Mezinárodního trestního soudu, to znamená posoudit, zda spáchaný trestný čin naplňuje také skutkovou podstatu zločinu proti lidskosti nebo válečného zločinu. Jestliže dané jednání bude naplňovat skutkovou podstatu jednoho z taxativně vymezených trestných činů v § 13 písm. b) TOPO, avšak nebude naplňovat definici válečného zločinu či zločinu proti lidskosti, dojde u takového trestného činu k promlčení, a to ve třicetileté promlčecí době [srov. § 34 odst. 1 písm. a) TZ ve spojení s § 7 a § 12 TOPO].¹⁰⁰

⁹⁷ Jedná se o součást tzv. Londýnské dohody ze dne 8. 8. 1945 - Dohoda č. 164/1947 Sb., o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské Osy.

⁹⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 84/2009 Sb. m. s.

⁹⁹ K tomu podrobněji viz. podkapitola 4.5 této diplomové práce.

¹⁰⁰ ŠÁMAL: *Trestní odpovědnost právnických osob...*, s. 332 (§ 13).

7 Důsledky spojené s promlčením odpovědnosti v trestním právu

7.1 Procesní důsledky

Zánik TO na základě promlčení má samozřejmě své důsledky i v procesní sféře. V případě, že TO pachatele byla promlčena, nelze proti němu zahájit trestní stíhání. Pokud již trestní stíhání zahájeno bylo, nelze v něm pokračovat, tedy musí být zastaveno.

Tyto procesní důsledky upravuje ustanovení o nepřípustnosti trestního stíhání v § 11 odst. 1 písm. b) TŘ, dále pak navazující úprava zastavení trestního stíhání z důvodu nepřípustnosti trestního stíhání dle § 172 odst. 1 písm. d) TŘ. Písmeno f) posledně citovaného ustanovení stanoví, že státní zástupce zastaví trestní stíhání i v případě, zanikla-li trestnost činu (resp. TO pachatele). Do této kategorie spadají pouze případy účinné lítosti (obecné i zvláštní, u mladistvých i u právnických osob) a zánik trestnosti přípravy, pokusu a úcastenství, nikoli však promlčení nebo smrt pachatele, neboť zánik trestnosti z těchto důvodů je důvodem výše zmíněné nepřípustnosti trestního stíhání.¹⁰¹ Rozhodnutí o zastavení trestního stíhání z některého z důvodů zakotvených v § 11 TŘ zásadně vytváří překážku věci rozsouzené (*rei iudicatae*) i překážku vést pro totožný skutek nové trestní stíhání (*ne bis in idem*). Ustanovení o nepřípustnosti trestního stíhání se plně uplatní i v případě mladistvých pachatelů a právnických osob, u těch však z povahy věci s výjimkou § 11 odst. 1 písm. d), e) TŘ. Prof. Šámal však do těchto výjimek zahrnuje i písm. i) citovaného ustanovení. V situacích dle § 163 odst. 1 TŘ lze trestní stíhání zahájit a pokračovat v něm jen v případě udělení souhlasu poškozeného. Osobou, vůči které má být učiněn souhlas s trestním stíháním, je ta, vůči které by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď podle § 100 odst. 2 TŘ. Svědek má možnost odepřít výpověď, jestliže by tím způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pociťoval jako újmu vlastní. Je však otázkou, zda lze mít takový vztah i k pachateli jakožto právnické osobě, což prof. Šámal jednoznačně odmítá.

Dojde-li k promlčení ještě před zahájením trestního stíhání, státní zástupce či policejní orgán věc usnesením odloží podle § 159a odst. 2 TŘ. K zastavení trestního stíhání z důvodu promlčení TO může rovněž dojít ve fázi předběžného projednání obžaloby [§ 188 odst. 1 písm. c) TŘ] či návrhu na schválení dohody o vině a trestu [§ 314p odst. 3 písm. c) TŘ], před soudem v průběhu hlavního líčení (§ 223 odst. 1 TŘ), popř. před soudem při rozhodování mimo hlavní

¹⁰¹ § 172 odst. 1 písm. d) ve vztahu k § 11 odst. 1 písm. b) TŘ; § 172 odst. 1 písm. d) ve vztahu k § 11 odst. 1 písm. e) TŘ.

líčení (§ 231 odst. 1 TŘ). V případě rozhodování o návrhu na schválení dohody o vině a trestu ve veřejném zasedání, může dojít k rozhodnutí soudu o zastavení trestního stíhání na základě § 314r odst. 5 TŘ.

Koná-li se řízení před samosoudcem, tento má možnost trestní stíhání zastavit na základě § 314c odst. 1 písm. a) TŘ, a to po přezkoumání obžaloby či návrhu na potrestání zejména z hlediska, zda pro další řízení poskytují spolehlivý podklad (srov. § 181 odst. 1 a § 186 TŘ), popř. na základě § 314c odst. 2 TŘ po přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

Zrušit napadený rozsudek a zároveň zastavit trestní stíhání může také odvolací soud, pokud shledá, že je tu některá z okolností odůvodňující zastavení trestního stíhání soudem prvního stupně na základě § 223 odst. 1 a 2 TŘ [§ 257 odst. 1 písm. c) TŘ]. Pokud nastala některá z okolností uvedených v § 11 odst. 1 písm. a), b) a l) až po vyhlášení napadeného rozsudku, odvolací soud rozhodne o zastavení trestního stíhání, aniž by napadený rozsudek zrušil (§ 257 odst. 2 TŘ).

Konečně bylo-li proti obviněnému vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona nebylo přípustné, lze podat dovolání. Znamená to tedy, že promlčení trestní odpovědnosti zakládá důvod pro podání dovolání ve smyslu § 265b odst. 1 písm. e) TŘ.

7.1.1 Prohlášení obviněného o trvání na projednání věci

Pravidla o zastavení trestního stíhání v případech uvedených v § 11 odst. 1 písm. a), b) nebo l) TŘ však ve své podstatě narušuje odstavec 4 téhož ustanovení spolu s § 172 odst. 4 TŘ. Pokud totiž obviněný prohlásí do tří dnů od doby, kdy mu bylo oznámeno usnesení o zastavení trestního stíhání, že na projednání věci trvá, trestní stíhání pokračuje. O takové možnosti je třeba obviněného řádně poučit. Pokud soud následně neshledá žádný důvod pro zproštění obžalovaného, vysloví vinu, ale neuloží trest (§ 227 TŘ). Jedná se o významné promítnutí práva na spravedlivý proces, kdy je k rozhodnutí o vině a trestu za trestné činy povolán pouze soud (čl. 90 věta druhá Ústavy, čl. 40 odst. 1 LZPS, čl. 6 odst. 1 Úmluvy). Judikaturou bylo dokonce vysloveno, že obviněný může své prohlášení vzít kdykoliv zpět, a to i v rámci odvolacího řízení. Předseda senátu vezme takové zpětvzetí na vědomí podle § 250 odst. 4 TŘ *per analogiam* a usnesení o zastavení trestního stíhání tím bez dalšího opět nabývá účinnosti, aniž by muselo být vydáno usnesení nové.¹⁰²

¹⁰² Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 15. 1. 1971, č. j. Tpj 7/70-12; Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 3. 2000, sp. zn. 8 To 948/99.

7.1.2 Vyloučení nároku na náhradu škody z promlčeného trestního stíhání

Ve vztahu k důsledkům zániku TO na základě promlčení se nabízí otázka, zda obžalovanému vzniká nárok na náhradu škody způsobené trestním stíháním, které bylo v důsledku uplynutí zákonem stanovené promlčecí doby zastaveno. Této problematice se hojně věnuje judikatura Nejvyššího soudu.

Náhradu škody způsobenou mj. v trestním řízení upravuje zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem¹⁰³, který ve svém § 12 odst. 1 písm. a) stanoví, že „*Právo na náhradu škody nemá ten, kdo byl zproštěn obžaloby nebo bylo proti němu trestní stíhání zastaveno jen proto, že není za spáchaný trestný čin trestně odpovědný nebo že mu byla udělena milost anebo že trestný čin byl amnestován.*“. Úlohou Nejvyššího soudu v minulosti bylo zejména vyložit, zda tento zákon přiznává odškodnění i tomu, jehož trestní stíhání bylo zastaveno z důvodu promlčení, aniž by byl učiněn závěr o tom, zda daný skutek spáchal či nikoli.

Pokud bychom striktně aplikovali princip presumpce nevinny, tak by osoba, u které došlo k zastavení trestního stíhání v důsledku promlčení TO, měla mít na odškodnění nárok. Takový výklad by však mohl vést i k odškodnění skutečných pachatelů trestných činů, neboť v takovém případě meritorního rozhodnutí není učiněn žádný závěr o vině či nevině trestně stíhané osoby.¹⁰⁴ Přiznání práva na náhradu škody způsobené trestním stíháním by v uvedené situaci bylo v rozporu se zásadou *ex iniuria ius non oritur* (z bezpráví právo vzejít nemůže). Nejvyšší soud nadto uvádí: „*Okolnost, že pozdní reakce státu na čin určité osoby má za následek, že státu zaniklo oprávnění pachateli trestného činu uložit přiměřený trest a pachateli zanikla povinnost přiměřený trest strpět, by sama o sobě neměla zakládat právo pachatele na náhradu nákladů trestního řízení, neboť to bylo právě jeho protiprávní jednání, jež si vynutilo tuto, byť z hlediska uložení trestněprávní sankce opožděnou, reakci státu.*“.¹⁰⁵ Žalobci (tedy původně trestně stíhané osoby) se v uvedených případech domáhali náhrady škody zejména s odkazem na to, že nevyslovením viny či nevinny došlo ve vztahu k nim k nepříznivému rozhodnutí. Nejvyšší soud k tomuto poukázal na skutečnost, že trestně stíhanému byla dána možnost domoci se skončení řízení z pro něj příznivějšího důvodu, neboť měl možnost trvat na

¹⁰³ Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. 30 Cdo 931/2019; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2020, sp. zn. 30 Cdo 1975/2020.

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2012, sp. zn. 28 Cdo 605/2012.

projednání věci, čímž by dosáhl své plné rehabilitace (zprošťujícího rozsudku) a následně i náhrady škody.¹⁰⁶

7.1.3 Přerušování promlčecí doby v návaznosti na změnu právní úpravy v důsledku nabytí účinnosti TZ

Okamžik nabytí účinnosti TZ ke dni 1. 1. 2010 přinesl mnoho otázek týkajících se aplikace trestních norem z hlediska časové působnosti. Jednou ze sporných oblastí se stalo i posuzování přerušování promlčecí doby.

Okolnosti přerušující běh promlčecí doby byly v trestním kodexu z roku 1961 upraveny ustanovením § 67 odst. 3, které zakotvovalo dva důvody přerušování. Prvním z nich bylo sdělení obvinění pro trestný čin, o jehož promlčení šlo, jakož i po něm následující úkony policejního orgánu, státního zástupce nebo soudu směřující k trestnímu stíhání pachatele. Druhým důvodem pak bylo spáchání nového trestného činu v průběhu promlčecí doby, přičemž se muselo jednat o trestný čin, za nějž trestní zákon stanovil trest stejný nebo přísnější.

Ustanovení § 34 odst. 4 TZ zcela převzalo úpravu okolností přerušující běh promlčecí doby v podobě spáchání nového trestného činu, nově však byly ve vztahu k prvnímu důvodu taxativně vyjmenovány konkrétní úkony, které běh promlčecí doby přerušují [srov. § 67 odst. 3 písm. a) trestního zákona].¹⁰⁷

Docházíme však k problému, kdy se mezi úkony vyvolávajícími přerušování promlčecí doby řadilo podle komentáře k trestnímu zákonu např. i předvolání nebo předvedení obviněného k výslechu, vydání příkazu k zatčení, opatření k vypátrání pobytu obviněného, nebo také rozhodnutí o zastavení trestního stíhání obviněného, usnesení o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu, usnesení o odnětí a přikázání věci, usnesení o spojení věcí a tak dále. K takovým úkonům se pak rovněž zařazovalo i nařízení hlavního líčení.¹⁰⁸ Zákonodárce však v novější právní úpravě institutu promlčení TO zakotvené TZ většinu výše označených úkonů zcela vypustil, resp. nezahrnul je do taxativního výčtu v § 34 odst. 3 písm. b) TZ. Krátce po nabytí účinnosti tohoto zákona tedy vyvstala otázka, jak posuzovat případy, kdy v rámci trestního stíhání obviněného zahájeného za účinnosti starého trestního zákona, které zároveň neskončilo do 31. prosince 2009, byl učiněn úkon, který dle staré právní úpravy běh promlčecí doby přerušil, avšak nelze jej podřadit pod ustanovení § 34 odst. 4 písm. a) TZ.

¹⁰⁶ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2458/2014; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 30 Cdo 3713/2016; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. 30 Cdo 931/2019.

¹⁰⁷ K tomu viz. podrobněji podkapitola 4.4 této diplomové práce.

¹⁰⁸ ŠÁMAL: *Trestní zákon...*, s. 598.

Jednoduše šlo o situace, kdy promlčecí doba za trestný čin, který byl spáchán za předchozí právní úpravy, byla přerušena z důvodu, který TZ nezná.

Rozhodovací praxe¹⁰⁹ a s ní i část odborné literatury¹¹⁰ zastává názor, že nová právní úprava okolností způsobujících přerušení promlčecí doby a její nový běh nemá v žádném případě vliv na přerušení promlčecí doby a na počátek jejího nového běhu, k němuž došlo ještě podle dřívější právní úpravy.¹¹¹

V souladu s aplikací ustanovení § 2 odst. 1 TZ¹¹² a úvahami o příznivější právní úpravě, bychom však mohli dospět k závěru, že právní úprava přerušení promlčecí doby po nabytí účinnosti TZ je ve shora uvedeném případě pro pachatele příznivější než právní úprava trestního zákona z roku 1961, ba co víc dle některých autorů¹¹³ nabourává zásadu nedělitelnosti aplikované právní úpravy.

Tento pohled zpočátku zaujímal zejména praxe, kdy v uvedených případech docházelo k vydání usnesení o zastavení trestního stíhání z důvodu jeho nepřipustnosti, neboť dle mínění soudů byla TO pachatele promlčena.¹¹⁴ Nejvyšší soud však začal v rámci dovolacích řízení na uvedený problém nahlížet z opačného pohledu. Takovým rozhodnutím, které se ve své podstatě stalo vodítkem pro další praxi, je usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 8 Tdo 797/2010. V uvedeném rozhodnutí bylo vysloveno následující: „*Účinky procesních úkonů provedených před 1. 1. 2010, jimiž v souladu se zákonem, tj. s ustanovením § 67 odst. 3 písm. a), b) tr. zák., došlo k přerušení promlčecí doby, se novým trestním zákoníkem zpětně neruší, byť jde o úkony, s nimiž od 1. 1. 2010 již není spojeno přerušení promlčecí doby ve smyslu ustanovení § 34 odst. 4 písm. a) b) tr. zákoníku.*“^{115,116}

Ačkoliv tedy není tato problematika úplně aktuální a problematické momenty byly povětšinou již judikovány, je zamyšlení nad touto otázkou uplatnitelné i do budoucna, neboť i v případě TZ dochází k nespočtům novel, které musí být posuzovány z hlediska časové působnosti trestních zákonů.

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1114/2008 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2010, sp. zn. 8 Tdo 797/2010.

¹¹⁰ CIBULKA, Karel. Ještě jednou k otázce promlčení z hlediska časové působnosti trestních zákonů. *Trestněprávní revue*, 2011, č. 1, s. 18 – 21 či GRÍVNA, Tomáš, ŘÍHA, Jirí. Vybrané problémy časové působnosti a přechodného ustanovení trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2011, č. 3, s. 68-69.

¹¹¹ PÚRY: *Trestní zákoník...*, s. 471 (§ 34).

¹¹² Zánik trestní odpovědnosti spadá pod pojem trestnosti, lze tedy § 2 odst. 1 trestního zákoníku plně aplikovat. O tom viz. výše podkapitola 3.2.

¹¹³ POLMOVÁ, Olga. Otázka promlčení trestní odpovědnosti a přerušení promlčecí doby v návaznosti na změnu právní úpravy v důsledku nabytí účinnosti nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, č. 8, s. 252-253 či PROVAZNÍK: *Trestní zákoník...*, s. 19-20 (§ 1).

¹¹⁴ Srov. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. 11. 2011, sp. zn. 9 To 403/2011.

¹¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2010, sp. zn. 8 Tdo 797/2010.

¹¹⁶ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1114/2008.

7.1.4 Důsledky vadného procesního úkonu ve vztahu k přerušení promlčecí doby

Pochybnosti v oblasti taxativního výčtu konkrétních úkonů trestního řízení způsobujících přerušení promlčecí doby na základě § 34 odst. 4 písm. a) TZ mohou nastat také v situaci, kdy OČTŘ učiní úkon, který je nezákonný nebo dokonce zdánlivý/nicotný, tedy nemá určité nutné náležitosti takového rozhodnutí. V praxi je obecně přijímán názor, že účinky přerušení mohou mít i úkony vadné, a dokonce i následně zrušené. Je však třeba posuzovat, z jakého důvodu takové rozhodnutí bylo zrušeno, a zda bylo nahrazeno jiným rozhodnutím. Komentář k TZ uvádí jako příklad usnesení o vzetí obviněného do vazby, které by zřejmě nepřerušilo běh promlčecí doby za situace, kdy bylo vydáno bez existence důvodů vazby a vzhledem k tomu z podnětu stížnosti obviněného bez dalšího zrušeno stížnostním soudem, přičemž obviněný byl propuštěn na svobodu. Zcela jiným případem však může být situace, kdy byl obviněný vzat do vazby na základě skutečně existujícího důvodu vazby a teprve v řízení o stížnosti proti usnesení o vzetí do vazby nabídl dostatečnou náhradu za vazbu (ve smyslu § 73 nebo § 73a TŘ, resp. podle § 50 ZSVM), na základě níž, byl propuštěn na svobodu. V takovém případě by zřejmě došlo k přerušení běhu promlčecí doby a počátku běhu promlčecí doby nové.¹¹⁷

Co se týče usnesení o zahájení trestního stíhání (dříve sdělení obvinění) učiněného ve smyslu § 160 odst. 1 TŘ, pokud je zatíženo určitými formálními nedostatky a bylo z tohoto důvodu později nahrazeno novým usnesením o zahájení trestního stíhání pro týž skutek, má dle závěru soudní praxe účinky spočívající v přerušení promlčecí doby podle § 34 odst. 4 písm. a) TZ. Judikatura však zdůrazňuje, že se nesmí jednat o vady, které by vedly k nicotnosti nebo zmatečnosti původního usnesení o zahájení trestního stíhání (resp. sdělení obvinění).¹¹⁸ Usnesení o zahájení trestního stíhání, které je nicotné, takové účinky nemůže mít, neboť nicotný úkon nemá žádné právní účinky a hledí se na něj, jako by neexistoval.

Pokud bychom to měli shrnout, není žádoucí, aby původním usnesením o zahájení trestního stíhání bylo trestní stíhání zahájeno pouze formálně a účelově v zájmu přerušení běhu promlčecí doby. Podstatné však je, aby zde již v době vydání takového usnesení byly dostatečné důvody k podezření ze spáchání trestného činu, tedy byla zcela jasně vyjádřena vážná vůle státu vystavit obviněného trestnímu postihu pro daný skutek, přestože se v rozhodnutí OČTŘ o zahájení trestního stíhání vyskytly některé formální vady (např. nikoli zcela výstižný popis stíhaného skutku, vadná právní kvalifikace).¹¹⁹

¹¹⁷ PÚRY: *Trestní zákoník...*, s. 470 – 471 (§ 34).

¹¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2009, sp. zn. 5 Tdo 1469/2008.

¹¹⁹ Srov. Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. II. ÚS 369/05.

Poměrně rozporuplným rozhodnutím, jenž rozhodně stojí ve vztahu k této problematice za zmínku, je náleží Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 1553/11¹²⁰, který reagoval na usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 5 Tdo 1024/2010¹²¹. Jednalo se o případ, kdy došlo k vydání tří po sobě jdoucích usnesení o zahájení trestního stíhání, neboť první dvě usnesení byla zrušena ze strany státní zástupkyně z důvodu předčasného vydání. Nejvyšší soud poukazoval na skutečnost, že z usnesení státní zástupkyně není možné dovodit vážný zájem na trestním stíhání stěžovatele, a tedy přerušení promlčení v projednávané věci způsobilo až poslední usnesení o zahájení trestního stíhání. Zároveň vyjádřil pochybnosti, zda takový postup spočívající ve vydání předčasného usnesení o zahájení trestního stíhání není výrazem libovůle policejního orgánu.

Ústavní soud se však s názorem Nejvyššího soudu neztotožnil. K usnesením státní zástupkyně uvedl, že tato nehovoří přímo o tom, že trestní stíhání není ve věci vůbec namístě, ale spíše jsou formulována v tom smyslu, že je dosud předčasné. Nadto uvádí, že z předmětných usnesení policejního orgánu byla snaha OČTŘ postihnout konkrétního pachatele zcela zřejmá, nemohlo se tedy jednat o libovůli.

Ačkoliv se například JUDr. Žďárský staví v této věci na stranu Ústavního soudu¹²², osobně se společně s JUDr. Pelcem kloním k právnímu názoru Nejvyššího soudu. Státní zástupkyně totiž v odůvodnění svého prvního rozhodnutí jednoznačně uvedla, že „*stížnostmi napadené usnesení o zahájení trestního stíhání trpí podstatnými vadami a skutečností v něm uváděné, nemají oporu v předloženém spisovém materiálu...*“. Dále konstatovala, že usnesení bylo vydáno, i když dosavadním šetřením nebyly zjištěny skutečnosti, které by odůvodňovaly takový postup policejního orgánu, neboť „*nepodávají zcela jasný a jednoznačný závěr o tom, že konkrétní osoby se dopustily konkrétního jednání, jímž porušily zákonem chráněný zájem...*“. *De facto* shodné odůvodnění obsahovalo i druhé rozhodnutí o zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání.¹²³ Jestliže tedy ani jedno z uvedených dvou usnesení o zahájení trestního stíhání neobsahovalo podstatné náležitosti stanovené TŘ (srov. § 160 odst. 1 TŘ), nelze usuzovat na vůli státu potrestat konkrétního pachatele konkrétního trestného činu, a tudíž ani na účinky vztahující se k přerušení promlčecí doby.

¹²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 1553/11.

¹²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 5 Tdo 1024/2010.

¹²² ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. K účinkům zahájení trestního stíhání z hlediska promlčení a otázkám souvisejícím. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 9, s. 195.

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 5 Tdo 1024/2010.

7.2 Společenské důsledky

Ačkoliv v nedávné době došlo k novele TZ¹²⁴, která mj. prodloužila promlčecí dobu u nejzávažnějších trestných činů z dvaceti let na třicet, faktem zůstává, že Česká republika nadále patří mezi menšinu zemí, kde jsou závažné trestné činy promíjeny v porovnání s vyspělými státy po poměrně krátké době.

Nejkontroverznějším tématem je nepochybně promlčení TO za vraždu. Vražda nemůže být promlčena například v Rakousku, Irsku, Švédsku nebo Norsku. Polsko stanovuje i pro „obyčejnou“ vraždu¹²⁵ promlčecí dobu v délce čtyřicet let, Slovensko pak spolu s Německem, Itálií a Švýcarskem promlčecí dobu třicetiletou. České trestní právo však umožňuje promlčení „obyčejné“ vraždy po patnácti letech, což vyvolává v oblasti veřejnosti značné diskuze. Novelizovaná třicetiletá promlčecí doba se uplatní u vraždy dle § 140 odst. 3 TZ spáchané za specifických okolností, například na těhotné ženě, na dítěti mladším patnácti let či zvláště surovým nebo trýznivým způsobem.

Někteří považují patnáctiletou, resp. třicetiletou promlčecí dobu za velice krátkou, valná většina lidí však prosazuje úplnou nepromlčitelnost vraždy. Mezi argumenty patří zejména psychologické hledisko ve vztahu k pozůstalým obětí. Ti se již nikdy nemusí dočkat satisfakce ve formě dopadení a potrestání pachatele, který usmrtil jejich nejbližší. Mnohdy však mohou znát jména podezřelých z vyšetřovacího spisu, a přestože tito podezřelí nebyli nikdy usvědčeni a obžalováni, pozůstalí je mohou pravidelně potkávat ve své obci, okrese a podobně.

Z pohledu pachatele je naopak třeba vzít v potaz to, že pro něj osobně je vražda v podstatě nepromlčitelná, neboť je stále pachatelem daného činu, ať už je za něj potrestán nebo ne. Pokud by se TO za trestný čin vraždy nepromlčovala, prožíval by pachatel jakýsi neustálý pocit nejistoty a strachu, že může být kdykoliv dopaden a souzen. To by nepochybně mohlo mít značný vliv z hlediska prevence na potencionální pachatele. Psycholog Karel Netík z Asociace forenzních psychologů rovněž hovoří o jakémisi „očištění“ trestem, které prožívá pachatel, pokud je dopaden a potrestán, což mu v případě promlčení jeho TO umožněno není.¹²⁶

¹²⁴ Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹²⁵ „Obyčejnou“ se myslí vražda dle § 140 odst. 1 a odst. 2 TZ, tedy tzv. prostá vražda spáchaná bez rozmyslu nebo předchozího uvážení, ale i vražda premeditovaná. Pro kvalifikovanou skutkovou podstatu v § 140 odst. 3 TZ platí třicetiletá promlčecí doba, neboť za ni lze uložit výjimečný trest.

¹²⁶ Sab. *Lhůty na promlčení vražd jsou příliš krátké, tvrdí vyšetřovatelé. Desítky pachatelů zůstávají na svobodě* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 30. dubna 2019 [cit. 21. března 2021]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2801222-lhuty-na-promlцени-vrazd-jsou-prilis-kratke-tvrdi-vysetrovatele-desitky-pachatelu>>.

Kriminalisté poukazují zejména na stále se vyvíjející a propracovanější kriminalistické techniky, které umožňují získat větší a kvalitnější množství důkazů než v minulosti. Není neobvyklé, že vyšetřovatelé znovu otevírají případ a pátrají i po jeho promlčení. Je tomu tak zejména v případě, kdy vyjdou najevo nové skutečnosti, a to například v souvislosti s vyšetřováním jiného trestného činu. V Moravskoslezském kraji dokonce vznikl k tomuto účelu speciální vyšetřovací tým *Homicidium*. Znovuotevřením neobjasněných zvláště závažných úmyslných trestných činů, zejména vražd, se zabývá také speciální tým *Tempus* spadající pod Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia. Oba policejní útvary se zabývají rovněž odloženými a neobjasněnými případy, u kterých sice ještě k promlčení nedošlo, avšak promlčecí doba se chýlí ke konci. Nutno však říci, že dojde-li k úspěšnému objasnění a uzavření případu, ale zároveň již došlo k promlčení TO, pachatel nemůže být potrestán. Lze zmínit například tzv. vraždu z Barrandova z roku 1984, kterou policejní orgány objasnili až po 33 letech. Pachatel se k danému činu nakonec sám doznal, k jeho souzení a potrestání ovšem nikdy nedojde.

V nedávné době se řešila také kauza sexuálních zločinů v církvi, konkrétně v českobudějovické diecézi. Vyšetřování případu bylo založeno na svědectví žen, ke kterému došlo až s odstupem deseti či dokonce dvaceti let. Z tohoto důvodu začala být řešena i otázka promlčení TO za tyto trestné činy.

Kauzou se zabývali ve své reportáži pro Seznam Zprávy investigativní novináři Slonková a Kubík, a právě na základě jejich reportáže došlo k odhalení celého případu.¹²⁷ Jedna ze zneužívaných žen uvedla, že o zneužívání nepromluvila dříve z obavy, že jí nikdo neuvěří. Dle mého názoru se jedná o závažný společenský problém, neboť oběti některých trestných činů, zejména těch sexuálních, se bojí promluvit o tom, co se jim děje či co jim bylo způsobeno. Následně pak může dojít k tomu, že v době, kdy oběti najdou odvahu, je již vše promlčeno. Některé oběti takových trestných činů dokonce nikdy sexuální útoky neoznámí, přestože utrpí velkou psychickou újmu, jež je doprovází po celý život.

Pokud se týče výše uvedeného konkrétního případu sexuálního zneužívání žen knězem V. Z., Policie České republiky nakonec případ odložila, neboť došlo k promlčení. Policejní orgán ve svém prohlášení k případu ovšem uvedl, že při posouzení jednání kněze V. Z. došel k závěru, že vykazuje znaky trestného činu pohlavního zneužívání dle zákona č. 140/1961 Sb. (tato

¹²⁷ KUBÍK, Jiří, SLONKOVÁ, Sabina. *Tajný případ: První důkazy, že církev tajila svědectví o sexuálním zneužívání* [online]. seznamzpravy.cz, 20. března 2019 [cit. 21. března 2021]. Dostupné na <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tajny-pripad-prinasime-prvni-dukazy-ze-cirkev-v-cesku-tajila-svedectvi-o-sexualnim-zneuzivani-68763>>.

úprava byla přejata a zahrnuta TZ do skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku).¹²⁸ Zamýšleje se nad tím, co tedy v takovém případě může být satisfakcí pro oběť takového trestného činu, lze *de facto* souhlasit s JUDr. Bradáčovou. Vrchní státní zástupkyně považuje právě za velmi významné onen trestný čin popsat a pojmenovat pachatele daného trestného činu. Přestože tedy nebyl kněz V. Z. souzen a potrestán, obsah rozhodnutí o odložení věci z důvodu promlčení a zároveň konstatování, že k danému trestnímu činu opravdu došlo, může být pro oběti jistou satisfakcí, zejména z pohledu důvěry a věrohodnosti jejich výpovědí.¹²⁹

Mezi zvlášť závažné zločiny, na které dopadá rovněž nejvyšší možná promlčecí doba se dále řadí některé trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci (vlastizrada, teroristický útok, sabotáž apod.) a trestné činy proti lidskosti, míru a válečné trestné činy (genocidium, útok proti lidskosti, válečná krutost apod.). V neposlední řadě se jedná o některé vojenské trestné činy, v případě, že byly spáchány za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu (neuposlechnutí rozkazu, zběhnutí, porušení povinnosti strážní služby apod.).

Nejedná se však jen o vraždy, jejichž promlčecí doba je přinejmenším diskutabilní. Kupříkladu po spáchání trestného činu znásilnění musí pachatel na svou bezúhonnost čekat pouhých pět až patnáct let, a to podle toho, na kom se znásilnění pachatel dopustil, zda se zbrání a s jakými následky pro oběť. Těžko říci, jakými měřítky se tyto následky posuzují, vzhledem k tomu, že oběti znásilnění si kromě fyzických zranění zpravidla odnášejí zejména „zranění“ psychická, a ta se hojí mnohem déle.

¹²⁸ KABÁTOVÁ, Šárka, KUBÍK, Jiří. „Manipulace.“ *Biskupství veřejnosti servíruje opačný závěr vyšetřování v sexuální kauze kněze V. Z.* [online]. seznamzpravy.cz, 14. listopadu 2019 [cit. 21. března 2021]. Dostupné na <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/manipulace-biskupstvi-verejnosti-serviruje-opacny-zaver-vysetrovani-v-sexualni-kauze-kneze-v-z-82672>>.

¹²⁹ KUBÍK, Jiří. „Sexuální zločiny v církvi musíme prověřit.“ *Bradáčová zasáhla do případu ze Zvláštního vyšetřování* [online]. seznamzpravy.cz, 30. května 2019 [cit. 21. března 2021]. Dostupné na <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/sexualni-zlociny-v-cirkvi-musime-proverit-bradacova-zasahla-do-pripadu-ze-zvlastniho-vysetrovani-73082>>.

8 Úvahy *de lege ferenda*

Ačkoliv v rámci poslední novely TZ nebylo opomenuto ani promlčení TO, stále lze poukázat na některé sporné momenty trestněprávní úpravy tohoto institutu.

Navazujíc na novelizovanou úpravu promlčecích dob je třeba se zamyslet nad tím, zda je jejich délka dostatečná. Přestože u nejzávažnějších trestných činů došlo k prodloužení z dvaceti let na třicet, stále se jedná o trestné činy představující nejvyšší společenskou škodlivost. Nemusí být řeč pouze o vraždě ve smyslu § 140 odst. 3 TZ, ale jedná se například i o trestný čin vlastizrady či teroristického útoku. Tyto zvláště závažné zločiny míří na nejdůležitější společenské hodnoty jako jsou život a zdraví, a to spolu se základy republiky. Zejména z tohoto pohledu vnímám tyto trestné činy jako natolik závažné, aby nemohly být promlčeny.

Na tenkém ledě se ovšem nejvíce pohybuje právě vražda, což ostatně bylo naznačeno již výše v předešlé kapitole. Vražda¹³⁰ je naprosto nepromlčitelná v zemích s anglosaským právním systémem, ale také ve Švédsku a Norsku. Lze uvést případ sériového vraha přezdíváného Zodiac, který vraždil koncem 60. let 20. století v Kalifornii, o svém vraždění psal dopisy novinám a policii a nikdy nebyl dopaden. Podle dostupných informací je případ dodnes vyšetřován FBI, neboť se podařilo rozluštit šifrovaný dopis, který sériový vrah před více než padesáti lety zaslal do redakce sanfranciských novin. V České republice by se tímto případem již nikdo nezabýval a pozůstalým zavražděných obětí by nebylo dopřáno žádné zadostiučinění. A to je právě ten zásadní bod, který z mého pohledu hovoří pro nepromlčitelnost vraždy. Ať chceme nebo ne, je třeba zohledňovat psychologické hledisko pozůstalých, kdy tito mají zájem na potrestání pachatele a uzavření případu, neboť s vraždou blízkého člověka se nepochybně každý vyrovnává velice těžce a následky jsou trvalé a nezvratné. Pro nepromlčitelnost vraždy rovněž hovoří vývoj vyšetřovacích metod, které jsou aktuálně na mnohem vyšší úrovni než před deseti, dvaceti či třiceti lety. Řeč může být zejména o metodě zkoumání DNA.

Shrneme-li celou otázku délek promlčecích dob, zastávám názor, že by minimálně vražda, a to jakákoliv, měla být nepromlčitelná. U ostatních trestných činů spadajících pod § 34 odst. 1 písm. a) by mohla být promlčecí doba prodloužena na 40 let, a to zejména z důvodu jejich závažnosti spočívající v zásahu do základních společenských hodnot. Problém však vnímám i u sexuálních trestných činů, a to zejména u trestného činu znásilnění a sexuálních trestných činů spáchaných na dětech, které mají pro oběti natolik silné psychické následky, že je třeba jejich promlčecí dobu speciálně upravit. U těchto trestných činů se dnes promlčecí doba pohybuje v rozmezí mezi pěti až patnácti lety, avšak dle mého názoru by se mělo uvažovat

¹³⁰ A to jakákoliv, tedy prostá i premeditovaná či kvalifikovaná podle § 140 odst. 3 TZ.

alespoň o čtyřicetileté promlčecí době. K této myšlence mě vede rovněž skutečnost, že oběti takových trestných činů často promluví až po uplynutí několika let, zejména z obavy, že jim dříve nikdo neuvěří.¹³¹

Některá úskalí hmotněprávní úpravy v TZ jsou způsobena tím, že zároveň nedošlo k odpovídající změně právní úpravy procesní. Lze upozornit například na nevhodnost zastavení trestního stíhání v případě, že je promlčení TO zjištěno až ve stadiu řízení před soudem. Ačkoliv jde v případě promlčení o důvod zániku TO, představuje zároveň důvod nepřipustnosti trestního stíhání, a to například vedle vynětí z pravomoci OČTŘ, těžké choroby osoby trvale vylučující postavit ji před soud nebo duševní choroby znemožňující osobě chápat smysl trestního řízení či absence souhlasu poškozeného (§ 11 odst. 1 TŘ). Tyto důvody jsou však oproti existenci promlčení TO snadno zjistitelné. Již prof. Solnař formuloval názor, že by procesním důsledkem zjištění promlčení TO mělo být zastavení trestního stíhání, ne však v případě stadia řízení před soudem, neboť k takovému zjištění je často třeba zabývat se meritem věci. V takovém případě by bylo vhodnější vydání zprošťujícího rozsudku, neboť podmínky promlčení, a to zejména stavení a přerušení promlčecí doby, jsou natolik složité, že nemohou být často dokazovány bez zahájení trestního stíhání. V dnešní době jde o zvlášť viditelný problém, protože se dokazování soustřeďuje, vyjma tzv. rozšířeného přípravného řízení, především do hlavního líčení.¹³²

Další drobnou nedokonalostí současné právní úpravy promlčení TO je zanechání pojmu „*promlčení trestního stíhání*“ v § 11 odst. 1 písm. b) TŘ, přestože TZ již s tímto spojením nepracuje. Nahradil ho příhodnější pojem „*promlčení trestní odpovědnosti*“, který vystihuje hmotněprávní povahu tohoto institutu.

Možným návrhem *de lege ferenda* by mohla být i úprava počátku běhu promlčecí doby. U tzv. výsledečných trestných činů, u kterých je obligatorním znakem účinek, počíná dle § 34 odst. 2 promlčecí doba okamžikem, kdy takový účinek nastal. Problémem však je, že daný účinek v některých situacích splývá s dokončením jednáním, někdy následuje po krátkém čase, někdy však následuje po době delší. Lze rozlišovat trestné činy, u kterých je okamžik vzniku účinku obecně určitelný, tedy účinek nastává ve všech případech ve stejný okamžik¹³³, a trestné činy, u nichž záleží na konkrétních okolnostech případu¹³⁴.¹³⁵ S ohledem na uvedenou výkladovou problematiku, a rovněž skutečnosti, že by trestní právo mělo primárně působit proti

¹³¹ Viz. výše případ sexuálního zneužívání v církvi.

¹³² SOLNAŘ: *Systém českého trestního práva...*, s. 458.

¹³³ V takovém případě lze hovořit například o trestném činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby dle § 240 TZ.

¹³⁴ Jedná se například o trestný čin vraždy dle § 140 TZ, neboť smrt může nastat až s časovým odstupem po útoku pachatele, avšak není jasné, v jakém konkrétním okamžiku.

¹³⁵ Srov. např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 5 Tdo 920/2019.

trestnému jednání pachatele, tak aby ho od něj odrazilo, by možná nebylo od věci uvažovat o stanovení rozhodného okamžiku pro počátek běhu promlčecí doby u všech trestných činů na moment ukončení jednání pachatele.¹³⁶

Poslední mou, nikoli však vyčerpávající, úvahou *de lege ferenda*, je úprava stavení promlčecí doby po dobu pobytu pachatele v cizině, která se již na rozdíl od dřívějšího trestního zákona, v TZ neobjevuje. Mám za to, že pobyt pachatele v cizině může být v mnoha případech zcela účelový a může sloužit k úniku od potrestání. Důvodová zpráva odůvodňuje vypuštění této okolnosti způsobující stavení promlčecí doby současnými možnostmi pohybu osob přes hranice států prakticky bez přesné evidence pobytu osoby. Proto stavení promlčecí doby z důvodu pobytu pachatele v cizině, tím více v rámci Evropské unie, postrádá význam. Domnívám se však, že se najdou i takové případy, kdy je přesný pobyt pachatele v cizině znám. V takovém případě by se stavení promlčecí doby na tomto základě mohlo do TZ zařadit zpět, a to například ve znění: „*Do promlčecí doby se nezapočítává ... ch) doba, po kterou se pachatel zdržoval v cizině, byl-li jeho pobyt znám.*“

¹³⁶ Srov. § 2 odst. 4 trestního zákoníku.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se vedle obecného vymezení promlčení TO zabývala zejména aktuálními výkladovými problémy právní úpravy, a rovněž procesními a společenskými důsledky.

Promlčení TO se řadí mezi důvody zániku TO, kterými se rozumí okolnosti, jež nastaly po spáchání trestného činu, avšak dříve, než je o něm pravomocně rozhodnuto. Tyto okolnosti způsobují naprostý zánik práva státu na potrestání pachatele.¹³⁷ Právní úpravu promlčení lze nalézt jak v TZ, tak i v TOPO a ZSVM. Během zpracovávání tématu jsem ovšem narazila na značné množství nedostatků v aktuální právní úpravě.

V první řadě je třeba vyzdvihnout alarmující potřebu nové procesní úpravy trestního práva. Vedle zanechání zastaralého pojmu „*promlčení trestního stíhání*“ v § 11 odst. 1 písm. b) TR, lze upozornit i na nevhodnost zastavení trestního stíhání v případě zjištění promlčení TO až ve stadiu řízení před soudem. Z důvodu toho, že zejména podmínky stavení a přerušování promlčecí doby nemohou být často dokazovány bez zabývání se meritem věci, bylo by v tomto případě příhodnější vydání zprošťujícího rozsudku.

Další nedostatek právní úpravy promlčení TO spatřuji ve vypuštění doby pobytu pachatele v cizině z výčtu důvodů stavení promlčecí doby. Přestože důvodem vypuštění byla současná v podstatě neomezená možnost pohybu osob přes hranice států, která způsobuje praktickou nemožnost nalezení přesného pobytu pachatele, existují i případy, kdy je místo pobytu známo nebo je možné ho zjistit například diplomatickou cestou či ve spolupráci s OČTŘ jiných států. Pro tyto případy by mohl být důvod stavení spočívající v pobytu pachatele navrácen do TZ alespoň ve změněné dikci. Ostatně u promlčení výkonu trestu byl tento důvod stavení zachován.

Nejproblematictější oblastí nedostatků právní úpravy je však délka promlčecí doby. Třebaže došlo k novelizaci a nejdelší možná promlčecí doba byla prodloužena, zdá se býti z hlediska závažnosti trestných činů do této skupiny zařazených stále nedostatečná. Největší problém vnímám u zvláště závažného zločinu vraždy (§ 140 TZ), znásilnění (§ 185 TZ) a sexuálních trestných činů na dětech (zejm. pohlavní zneužití dle § 187 TZ).

Ve vztahu k promlčecí době a jejímu počátku u trestných činů, u nichž je znakem účinek, by se dalo uvažovat o změně. Účinek může u každého trestného činu nastat odlišně, a to v závislosti na konkrétních okolnostech případu. Trestní právo by mělo primárně odrazovat od samotného trestného jednání pachateli, nikoli až od účinku. Stanovení okamžiku ukončení

¹³⁷ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 348.

jednání pachatele, jakožto počátku běhu promlčecí doby, by tedy bylo vhodné u všech trestných činů.

Aktuální právní úprava v TZ rovněž obsahuje i mnoho výkladových problémů, které však z mého pohledu dostatečně vyložila judikatura jak obecných soudů, tak Nejvyššího a Ústavního soudu. Přestože české právo nespadá pod anglo-americký právní systém závazných precedentních rozhodnutí, jsou to právě judikatorní rozhodnutí soudů vyšší instance, které napomáhají správnému výkladu zákonných norem.

Výběr postupů a metod práce užitých v diplomové práci se ukázal jako vhodný, neboť jsem byla schopna najít odpovědi na všechny otázky, které jsem si stanovila na počátku této diplomové práce. Nejprve jsem s přispěním odborné literatury docílila vyjasnění základních pojmů a pochopení problematiky a významu promlčení v trestním právu, následně jsem pomocí analýzy judikátů získala povědomí o tom, jakým způsobem se Nejvyšší soud a Ústavní soud staví k institutu promlčení TO.

Promlčení TO, stejně tak jako promlčení výkonu trestu, jsou tradičními instituty trestního práva, které jsou známé již od dob práva římského. Několikrát již byly v této práci nastíněny důvody zařazení tohoto institutu do české trestněprávní úpravy. Tyto důvody jsou nepochybně přesvědčivé, avšak přesto by mělo být s promlčením nakládáno více než uvážlivě. Na jednu stranu totiž zaniká TO pachatele, na druhou stranu však setrvává újma způsobená poškozené straně, kterou si tato osoba ponese až do konce života.

Anotace (česky)

Diplomová práce s názvem „*Promlčení trestní odpovědnosti a důsledky s ním spojené*“ je zaměřena na vyhodnocení důsledků promlčení trestní odpovědnosti. Úvodem se obecně věnuje tématu zániku trestní odpovědnosti, přičemž pojednává i o ostatních okolnostech způsobujících zánik trestní odpovědnosti. Následuje vymezení základních pojmů vztahujících se k danému tématu a zařazení do české trestněprávní úpravy. Práce také obsahuje analýzu právních úprav obsažených v trestním zákoníku, zákoně o soudnictví ve věcech mládeže a zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob. Stěžejní částí celé práce je však vyhodnocení procesních a společenských důsledků institutu promlčení na základě judikatury a pohledů odborníků. Cílem této práce je rovněž vymezení některých problematických otázek spojených s institutem promlčení trestní odpovědnosti a navržení možné úpravy *de lege ferenda*.

Klíčová slova (česky)

právní jistota, promlčení, promlčecí doba, trestní odpovědnost, trestnost, účinná lítost, zákaz retroaktivity v neprospěch, zánik trestní odpovědnosti

Abstract (english)

This diploma thesis entitled “*The statute of limitations of criminal liability and its consequences*” is focused on the evaluation of the consequences of the statute of limitations of criminal liability. In the introductory part, it generally deals with the topic of the cessation of criminal liability, while it also discusses other circumstances causing the cessation of criminal liability. The following is definition of basic terms related to the topic and the inclusion of the institute in the Czech criminal law. The thesis also contains the analysis of legal regulations contained in the Criminal Code, the Act on Juvenile Justice and the Act on Criminal Liability of Legal Entities. However, the main part of the whole thesis is the evaluation of the procedural and social consequences of the statute of limitations on the base of case law and views of experts. The aim of this thesis is also to define some problematic questions related to the statute of limitations of criminal liability and to propose possible legislation *de lege ferenda*.

Key words (english)

legal certainty, the statute of limitations, limitation period, criminal liability, punishability, effective regret, prohibition of retroactivity to the detriment of the offender, extinction of criminal liability

Seznam použitých zdrojů

Monografie

FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 951 s.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1481 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 6. vydání. Praha: Leges, 2017. 976 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. 864 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání. Praha: Leges, 2017. 1312 s.

SOLNAŘ, Vladimír a kol. *System českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009. 942 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1052 s.

Komentáře

DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní zákoník – Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 3264 s.

DRAŠTÍK A., FENYK J. a kol. *Trestní řád – Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 2552 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. 4720 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. 3632 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. 992 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011. 992 s.

ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Svazek I, § 1 až 204. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. 3376 s.

Odborné články

CIBULKA, Karel. Ještě jednou k otázce promlčení z hlediska časové působnosti trestních zákonů. *Trestněprávní revue*, 2011, č. 1, s. 18.

GŘIVNA, Tomáš, ŘÍHA, Jiří. Vybrané problémy časové působnosti a přechodného ustanovení trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2011, č. 3, s. 68.

KNAIFL, Karel. Znovu k otázce promlčení z hlediska časové působnosti trestních zákonů. *Trestněprávní revue*, 2011, č. 1, s. 173.

PELC, Vladimír. Aktuální otázky promlčení trestní odpovědnosti. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 1, s. 1.

POLMOVÁ, Olga. Otázka promlčení trestní odpovědnosti a přerušení promlčecí doby v návaznosti na změnu právní úpravy v důsledku nabytí účinnosti nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, č. 8, s. 251.

PROCHÁZKA, Antonín. Quo vadis...? *Právní rozhledy*, 1996, č. 5, s. 212.

PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. Ještě k problematice promlčení trestnosti činů ve vztahu k zákazu retroaktivity nepříznivějšího zákona v neprospěch pachatele. *Právní rozhledy*, 1996, č. 11, s. 504.

ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. K účinkům zahájení trestního stíhání z hlediska promlčení a otázkám souvisejícím. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 9, s. 195.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117/1852 ř. z., trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění zákona č. 162/1949 Sb. účinném ke dni 1. února 1950.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 68/1957 Sb. účinném ke dni 30. prosince 1957.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 68/1957 Sb. účinném ke dni 30. prosince 1957.

Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění účinném ke dni 1. ledna 1957.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb. účinném ke dni 1. dubna 2009.

Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů.

Zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 184/1964 Sb., vylučující promlčení nejzávažnějších trestných činů proti míru, válečných trestných činů proti lidskosti a dalších trestných činů spáchaných v době od 21. května 1938 do 31. prosince 1946 ve prospěch nebo ve službách okupantů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 53/1974 Sb., o Úmluvě o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.

Dohoda č. 164/1947 Sb., o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské Osy.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 84/2009 Sb. m. s., o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 6. 2005, sp. zn. II. ÚS 504/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93.

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 15/19.

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 1995, sp. zn. IV. ÚS 173/94.

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 1553/11.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 21. 10. 1971, sp. zn. 2 To 104/71.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 2. 11. 1979 sp. zn. 4 To 28/79.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. 4. 1965, sp. zn. 2 Tz 5/65.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 5. 11. 1987, sp. zn. 5 Tz 33/86.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 20. 7. 1979, sp. zn. 6 Tz 29/79.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2458/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 11. 1997, sp. zn. 2 Tzn 61/97.

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 3 To 127/2010.

Rozsudek ESLP ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 a 33210/96, Coëme a další proti Belgii.

Rozsudek ESLP ze dne 12. 4. 2018, sp. zn. 36661/07 a 38433/07, Chim a Przywieczerski proti Polsku.

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 15. 1. 1971, č. j. Tpj 7/70-12.

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. Tpjn 300/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2001, sp. zn. 7 Tz 289/2000.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 9. 2018, sp. zn. IV. ÚS 2446/18.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. 6 Tdo 739/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1607/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2003, sp. zn. 7 Tdo 856/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 6 Tdo 1109/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. 8 Tdo 797/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 8 Tdo 245/2011.

Usnesení Nejvyššího soud ze dne 11. 7. 2007, sp. zn. 8 Tdo 752/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2009, sp. zn. 5 Tdo 1469/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 5 Tdo 411/2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1449/2014-65.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2006, sp. zn. 5 Tdo 915/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2002, sp. zn. 3 Tdo 730/2002.

Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 4. 2005, sp. zn. 15 Tdo 163/2005.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 34/05.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 3. 2000, sp. zn. 8 To 948/99.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. 30 Cdo 931/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2020, sp. zn. 30 Cdo 1975/2020.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2012, sp. zn. 28 Cdo 605/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 30 Cdo 3713/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1114/2008.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. 11. 2011, sp. zn. 9 To 403/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2009, sp. zn. 5 Tdo 1469/2008.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. II. ÚS 369/05.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 5 Tdo 1024/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 5 Tdo 920/2019.

Internetové zdroje

Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) – část první. Obecná část, Hlava IV. PSP, 2008, tisk 410/0. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga4v6nbql5shu&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

HERTL, David. *Neměla jsem žádné pochybnosti, řekla prokurátorka Brožová po procesu s Horákovou* [online]. irozhlas.cz, 5. 6. 2020 [cit. 15. 3. 2021]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/historie/portret-ludmila-brozova-polednova-milada-horakova-proces-komunisticky-rezim_2006050717_onz>.

KUBÍK, Jiří, SLONKOVÁ, Sabina. *Tajný případ: První důkazy, že církev tajila svědectví o sexuálním zneužívání* [online]. seznamzpravy.cz, 20. března 2019 [cit. 21. března 2021]. Dostupné na <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tajny-pripad-prinasime-prvni-dukazy-ze-cirkev-v-cesku-tajila-svedectvi-o-sexualnim-zneuzivani-68763>>.

KABÁTOVÁ, Šárka, KUBÍK, Jiří. „Manipulace.” *Biskupství veřejnosti servíruje opačný závěr vyšetřování v sexuální kauze kněze V. Z.* [online]. seznamzpravy.cz, 14. listopadu 2019 [cit. 21. března 2021]. Dostupné na <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/manipulace-biskupstvi-verejnosti-serviruje-opacny-zaver-vysetrovani-v-sexualni-kauze-kneze-v-z-82672>>.

KUBÍK, Jiří. „*Sexuální zločiny v církvi musíme prověřit.*“ *Bradáčová zasáhla do případu ze Zvláštního vyšetřování* [online]. seznamzpravy.cz, 30. května 2019 [cit. 21. března 2021]. Dostupné na <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/sexualni-zlociny-v-cirkvi-musime-proverit-bradacova-zasahla-do-pripadu-ze-zvlastniho-vysetrovani-73082>>.

Ludmila Brožová – Polednová [online]. cs.wikipedia.org, 12. 3. 2021 [cit. 15. 3. 2021]. Dostupné na <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ludmila_Bro%C5%BEov%C3%A1-Polednov%C3%A1>.

Sab. *Lhůty na promlčení vražd jsou příliš krátké, tvrdí vyšetřovatelé. Desítky pachatelů zůstávají na svobodě* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 30. dubna 2019 [cit. 21. března 2021]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2801222-lhuty-na-promlцени-vrazd-jsou-prilis-kratke-tvrdi-vysetrovatele-desitky-pachatelu>>.